

ASV-Nieuws

JUNI 2026

Clubblad van de Arnhemsche Schaakvereniging

MAZDA2 GT-M LINE

EXTRA COMPLEET

- + Navigatie
- + 7-inch Multimediasysteem
- + 16-inch lichtmetalen velgen
- + Climate Control
- + Stoelverwarming
- + Parkeersensoren achter
- + Licht- en regensensor

**PROFITEER VAN
GT-M LINE VOORDEEL**

**KOM NU NAAR
JANSEN ARNHEM**

Vlarmoven 28 | 6826 TN Arnhem | 026 36 48 888 | www.jansenarnhem.nl

Mazda2 vanaf € 14.890,-. Gemiddeld verbruik Mazda2 van 3,4 tot 4,9 liter per 100 km / van 29,4 tot 20,4 km per liter / CO₂-uitstoot van 89 tot 115 g/km. Prijzen inclusief BPM en BTW en exclusief kosten rijjaar maken en metallificatie lak. De Mazda2 GT-M Line is in een gelimiteerde oplage van 500 stuks verkrijgbaar, uitvoering is leverbaar zolang de voorraad strekt. Overige consumenten acties niet mogelijk i.c.m. het Mazda2 GT-M Line aanbod. Zie voor kosten en voorwaarden: www.mazda.nl. Prijswijzigingen voorbehouden. Afgebeeld model kan afwijken van de daadwerkelijke specificaties.

ASV Nieuws

Jaargang 30, nummer 5

23 april 2026 Clubavond foto Theo van Lotringen

Arnhemsche Schaakvereniging

Opgericht: 31 oktober 1891

Clubavond: donderdag

Locatie:

Dagbesteding Het Pleijwerk

Vlamoven 22-24

6826 TN Arnhem

Secretaris: Ruud Wille

Laan van Klarenbeek 74

ASVschaken@gmail.com

Homepage ASV:

<https://www.asv-schaken.nl>

Van de redactie

Van het bestuur

In Memoriam Coen Mekers

Herinneringen aan mijn schaakvriend Coen Mekers

Interne competitie

Hoe werkt een schaakprogramma? Deel 4

Hoe werkt een schaakprogramma? Deel 5

Bespreking van enkele boeken van Jan Timman

Daglichtschaak

Laatste leg ASV oploswedstrijd

4

4

6

7

10

15

17

19

39

40

ASV-Nieuws redactie

Tom Bus, Peter van Deursen, Theo van Lotringen

Kopij:

asvclubblad@gmail.com

Aan dit nummer werkten mee:

Erik Wille, Aldo Voogt, Wouter van Rijn, André de Groot en Cesar Eisma

ARNHEMSCHE SCHAAKVEREENIGING
Opgericht 31 oktober 1891

Van de redactie

In dit nummer onder meer ruime aandacht voor Jan Timman. De redactie doet een oproep aan iedereen die een herinnering aan Jan Timman heeft, zoals een anekdote, een gespeelde partij tegen hem, mogelijk in een simultaan, met ons te delen zodat we die in een volgende editie van ons blad kunnen zetten.

In de volgende editie sluiten we het seizoen af. Heb je een mooie partij gespeeld? Maak ons deelgenoot middels een stukje in dit blad.

Van het bestuur

Het juni-nummer van ASV-Nieuws beginnen we met triest nieuws. Het betreft het overlijden van ons lid Coen Mekers op woensdag 8 april 2026. Voorafgaand aan onze clubavond hebben we hier reeds bij stilgestaan. De laatste jaren kwam hij weinig meer op de club, maar betrokken bij onze vereniging was hij zeker. We zullen hem missen. Erik Wille komt in dit nummer nog terug op Coen.

Het schaakseizoen nadert zijn einde. De externe wedstrijden liggen inmiddels achter ons. In de interne competitie moeten nog vier ronden worden gespeeld. Vanavond, 4 juni, staat eerst het ASV-snelschaaktoernooi op het programma, evenals de slotronde van de extra competitie. We zitten dus in een fase waarin de beslissingen gaan vallen. We hopen als bestuur natuurlijk nog op een mooie opkomst in de laatste weken. Wedstrijden voor het WK voetbal kunnen later altijd nog in de samenvatting worden bekeken, nietwaar...!

2^e DataBalk Schaakfestival

We kijken alweer uit naar zaterdag 13 juni. Dan vindt in Rozet het 2^e DataBalk Schaakfestival plaats. Degenen die er vorig jaar bij zijn geweest, weten wat voor succes deze schaakdag is geworden. Dat mag u dus niet zomaar aan u voorbij laten gaan. Voor meer informatie verwijst ik u naar de bijgaande link: <https://www.asv-schaken.nl/databalk-schaakfestival/>

Massakamp

Ook dit jaar staat de traditionele vriendschappelijke wedstrijd tegen Wageningen weer op het programma. Op zaterdag 4 juli wordt de 21e editie van dit treffen in Wageningen gespeeld. Op verzoek van Wageningen is dit wederom bij hen; ditmaal staat de massakamp immers in het teken van het 100-jarig bestaan van schaakvereniging Wageningen.

Wie interesse heeft om mee te doen, kan zich melden bij Erik Wille: erikconny.wille@gmail.com. Het streven is om bij de senioren minimaal op 30 borden te spelen. Ook door de jeugd van beide clubs wordt gespeeld.

Nieuw seizoen

De commissie Teams is intussen ook al aan het werk. Dat hebben jullie ook al gemerkt, want jullie kregen de bekende vragenlijst gemaild met het verzoek aan te geven of je komend seizoen wilt meedoen in de teamcompetitie(s). We hopen dat daar massaal op is gereageerd en dat ook veel nieuwkomers willen meespelen. Als jullie dit lezen, is het aantal teams inmiddels opgegeven bij de KNSB. De commissie zal de zomermaanden benutten om tot teamsamenstellingen te komen. We verwachten dat eind augustus de KNSB-teams zijn ingedeeld. Voor de avondteams wachten we op het competitieprogramma, dus die teams zullen pas kort voor de eerste ronde in september bekendgemaakt worden. Als je vragen hebt, kun je altijd even contact opnemen met Richard van der Wel of Erik Wille. Dat kan ook per mail: erikconny.wille@gmail.com. Tot slot willen wij Theo Jurrius hartelijk bedanken, die na jaren van trouwe dienst is gestopt met zijn werkzaamheden voor de teams.

Cursussen scheidsrechter en schaaktrainer

Komend jaar willen we graag weer cursussen voor scheidsrechter en schaaktrainer in Arnhem organiseren. We hebben per cursus ten minste vijf deelnemers nodig om deze op de kalender te krijgen. Bij acht deelnemers gaat de opleiding definitief door. Jij doet toch ook mee? Voor meer informatie en aanmeldingen kun je je wenden tot Ariën Hooimeijer: arienhooimeijer@gmail.com.

Jeugdtoernooi 9 mei

Op 9 mei is het Open Arnhems Jeugdkampioenschap gehouden. Ruim 50 kinderen streden om de prijzen in een door onze jeugdleiding goed georganiseerd toernooi. De ASV-jeugd deed zo weer ervaring op. Aaron Tulkadhar uit Delft ging er met de hoofdprijs van door. Het was een gezellige en geslaagde dag.

Externe competitie

De externe competitie in het voorbije seizoen was zo'n jaar dat we het liefst zouden vergeten, gezien het aantal degradanten. Maar laten we positief beginnen: in de KNSB-competitie werd ASV-7 kampioen en in de SOS-competitie promoveerde ASV-4. In het volgende nummer van ASV-Nieuws komen we nog terug op alle uitslagen, standen en persoonlijke scores. Dan kunt u op uw gemak nog eens bekijken hoe het seizoen voor onze externe teams is verlopen.

Tot slot

De interne competitie loopt nog door tot en met 2 juli. Op 9 juli is de laatste clubavond van dit seizoen, die we traditiegetrouw afsluiten met een Fischer Random-avond. We hopen dat de clubavonden tot het eind van het seizoen drukbezocht blijven. We wensen jullie nog veel schaakplezier in het resterende deel van het seizoen.

Gerben Hendriks - Jacques Boonstra

foto Theo van Lotringen

Spelkwartier

Hey hallo allemaal,

*Voor al uw spellen en toebehoren
kunt u bij ons in de winkel terecht,
kom gezellig binnen!*

U bent altijd welkom.

Spelkwartier
Arnhem

026 351 76 69

Steenstraat 4
6828 CJ, Arnhem

vragen@spelkwartier.nl
www.spelkwartier.nl

IN MEMORIAM

door Erik Wille

Op woensdag 8 april is Coen Mekers een week na zijn 64e verjaardag plotseling overleden.

Met het heengaan van Coen Mekers verliest ASV een betrokken lid, die de laatste jaren ASV op een afstand volgde en niet meer actief schaakte. De schaakcarrière van Coen begin bij schaakvereniging Gendringen. Regelmatig kruiste Coen met zijn jeugdteam in de jaren zeventig de degen met de degen met de jeugdteams van ASV. In zijn studietijd kwam Coen in Amsterdam terecht en schaakte hij ook daar. Inmiddels getrouwd keerde Coen in de jaren negentig terug naar het oosten en streek hij in Arnhem neer.

Al snel kwamen we Coen weer tegen achter het schaakbord in de Arnhemse bedrijfsschaakcompetitie. Met het team van de Provincie vocht hij heel wat robbertjes met ASV-ers uit. Vrijwel elke competitieavond benaderden we Coen om naar ASV te komen. En uiteindelijk gebeurde dat. Jarelang speelde Coen in de hogere KNSB-teams van ASV. Die teamwedstrijden nam Coen altijd serieus, maar na de partij was hij toch vooral de man van de derde helft. Na een kampioenschap van ASV 2 eindigden we samen tot diep in de nacht in de kroeg, waarna op maandag in De Gelderlander het wedstrijdverslag eindigde met "het was nog lang onrustig in de stad".

Wegens tijdgebrek stopte Coen in 2003 met het clubschaak. Zijn bedrijfsschaakteam van de Provincie bleef hij wel trouw. Ook organisatorisch zette Coen zich in voor het bedrijfsschaak. Jarelang was hij voorzitter van Bedrijfsschaak Arnhem en zorgde hij voor vijf gezellige schaakavonden per seizoen. Toen de belangstelling voor het bedrijfsschaken minder werd en het ook steeds lastiger werd om 's avonds in bedrijfskantines terecht te kunnen, eindigde die competitie.

Naast schaker was Coen een verwoed tafeltennissers bij De Treffers in Arnhem. Hij tafeltenniste nog wekelijks; ook in de teamcompetitie. Bij die club was hij ook webmaster. Naast alle sportactiviteiten was Coen een man van gezelligheid. Samen naar de kroeg zei hij niet snel nee tegen. En ook ging hij met enige regelmaat met zijn vrienden naar whiskyproeverijen.

In 2012 keerde Coen terug in het hoogste avondteam, toen ASV 5, in de OSBO-competitie. Dat was weer ouderwets gezellig en tot en met seizoen 2019-2020 speelde hij nog regelmatig mee, ook als invaller in de zaterdagteams. Wegens de ziekte van zijn vrouw stopte Coen met schaken. Ruim een jaar nadat zij overleed, is nu ook Coen niet meer onder ons. Het gemis is groot, maar de herinneringen aan een schaakvriend, maar bovenal aan een warm mens blijven.

Coen, we zullen je missen.

Rust in vrede

Links: Coen tegen Elster Toren

Boven: Coen tegen Mook

Herinneringen aan mijn schaakvriend Coen Mekers

door Erik Wille

2 april vierde onze clubgenoot Coen Mekers zijn 64^e verjaardag. Een bijzondere leeftijd voor schakers. Ik stuurde een berichtje om mijn schaakvriend te feliciteren. Als altijd reageerde Coen met een bedankje gevolgd door een emoticon met zwarte zonnebril. Het was een vertrouwd beeld. Vrijwel elk bericht sloot Coen zo af. Ik wist toen nog niet dat dit het laatste appje was dat ik van Coen zou krijgen.

Ruim een week later bereikte mij het onwerkelijke bericht dat Coen op 8 april was overleden. Plotseling weggerukt uit het leven. Meteen was daar die leegte. Nooit meer samen naar de kroeg; nooit meer gesprekken over het leven, over Vitesse, over ASV.

Apeldoorn De Schaakmaat foto Jan Rotmans

In de jaren zeventig leerde ik Coen kennen. Hij speelde in het eerste jeugdteam van Gendringen en ik in het tweede jeugdteam van ASV. In de Kerstvakantie van 1978 troffen wij elkaar voor het eerst achter het bord. In het OSBO-jeugdkampioenschap was ik Coen de baas. Ik speelde toen al volgens het principe 'de kortste weg naar de koning' en Coen had toen al een degelijke speelstijl. In onderstaande stelling na mijn laatste zet 1. Dh3-f3 gaf Coen met zwart zijn grote voordeel weg.

1. ... Lf8 Na 1. ... Pc5 2. g5 e4 3. Pxe4 Pcx4 4. Lxe4 Lg4 5. Dc3 Ph5 6. Pg3 Lb4 is de angel uit het witte spel. **2. Le3 Dc7 3. g5** en wit wint materiaal.

Een paar jaar later vertrok Coen voor zijn studie naar Amsterdam. In de jaren negentig keerde Coen met zijn vrouw José terug naar het Oosten. Oostelijker dan Arnhem wilde José niet gaan en dus werd Arnhem de plaats waar Coen ging wonen en werken. Bij het Bedrijfs-schaak kwam ik Coen weer tegen als speler van de Provincie. En bij de strijd tussen het team van Gemeente Arnhem en Provincie Gelderland speelde ik regelmatig tegen hem. En vaak was ik kansloos, want Coen was een geduchte tegenstander. Uiteraard was de lobby om Coen naar ASV te krijgen ook al begonnen en dat lukte. Of ik daar altijd even blij mee was, is vraag 2.

Op Bevrijdingsdag 1994 speelden Coen en ik in de interne competitie tegen elkaar. In onderstaande diagram heeft Coen met wit net 1. fxe5 gespeeld.

Coen heeft mijn kamikazestijl van spelen afgestraft en heeft in de diagramstelling al een duidelijk voordeel. Hier was 1. ... dxe5 nodig met als mogelijk vervolg 2. d4 Pxd4 3. Pxd4 exd4 4. Pf4 Df7 5. Dxd4 Pxe4 6. Pxe6 Lf6 7. Dd5 Lxb2 8. Lxe4 c6 9. Pxf8 cxd5 10. Lxd5 Lxa1 11. Lxf7+ Kxf7 12. Txf5+ Lf6 13. Pd7 Ke6 14. Td5. Echter ook dan had Coen een gezonde pion meer in het eindspel.

Coen strafte mijn 1. ... Pxe5 af met 2. Pef4 Df7 3. Pxf6 Lxf6 4. Pxe6 Hier mist Coen nog het direct winnende 4. exf5. Dan moet de loper van e6 weg, maar dat mag niet wegens 5. Ld5 met damewinst. In het vervolg voerde Coen de stelling met vaste hand naar winst.

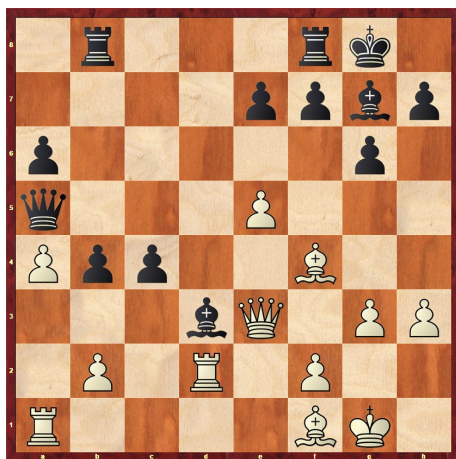

Dit was in een tijd dat Coen en ik bij het schaken veel met elkaar optrokken, maar buiten het schaken nog nauwelijks contact hadden. Natuurlijk eindigden we samen na een teamwedstrijd nog wel eens in de kroeg. Na een promotie van ASV 1 was dat ooit ook zo. We eindigden in Café De Prick en pas bij 'sluit' rolden we naar buiten. De volgende dag maakte ik het verslag voor De Gelderlander. Enigszins overmoedig eindigde ik het artikel met "Het was nog lang onrustig in de stad". Geheel tegen mijn verwachting haalde die zin de krant. Coen en ik hebben het er nog vaak over gehad.

Na een jaar of 13 stopte Coen bij ASV. Zijn jonge gezin, werk en een veelheid aan andere hobby's vroegen teveel tijd om ook nog regelmatig te kunnen schaken. Coen wandelde graag en genoot van de natuur. Vaak ging dan het fototoestel mee, want ook fotograferen deed Coen vol overgave. En zoals zo veel Arnhemmers ging Coen elke veertien dagen naar Gelredome om Vitesse naar de winst te schreeuwen. Ook speelde Coen wekelijks zijn tafeltennispartijen bij De Treffers. Een grote gave van Coen was het bijhouden van de sociale contacten. Dat was ook de reden dat ik Coen nooit uit het oog verloor. Op een van onze ontmoetingen wist ik Coen in 2012 over te halen weer bij ASV te komen schaken. Alleen in de teamwedstrijden en samen in hetzelfde team. Dat was de voorwaarde. Coen zou nog t/m seizoen 2019-2020 zijn partijen voor ASV spelen. Daar waar hij in zijn eerste periode bij ASV meestal in de KNSB-competitie speelde in ASV 2 of 3 was het nu in de OSBO-competitie in ASV 5 of 6. In het seizoen 2016-2017 smaakten we met ASV 6 nog een keer het genoeg om kampioen te worden in de tweede klasse. Coen staat prominent op de kampioensfoto.

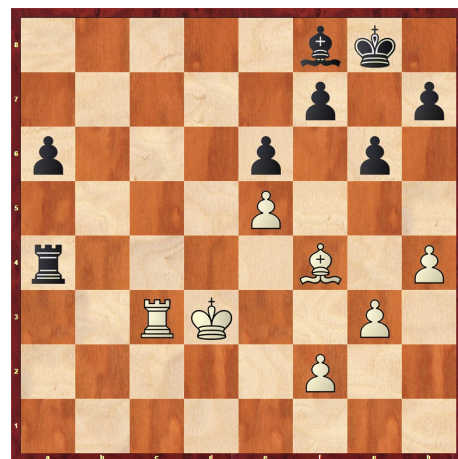
2017 Het kampioensteam

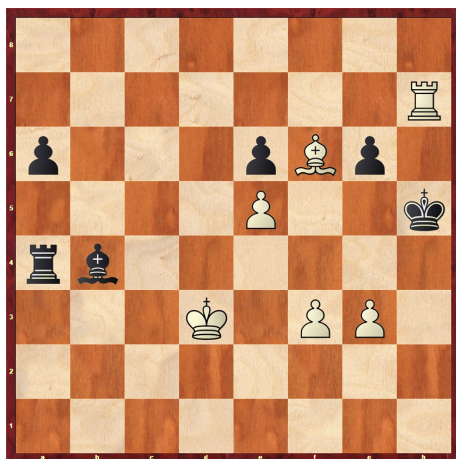
Na zijn actieve periode bij ASV kwamen we Coen schakend alleen nog tegen bij het Bedrijfsschaak. Met dank aan Jan Rotmans kan ik hier nog een partij uit 2016 laten zien.

Coen Mekers - Kees Verkooijen
04.03.2016

1.c4 Pf6 2.Pc3 g6 3.g3 Lg7 4.Lg2
c5 5.Pf3 Pc6 6.0-0 0-0 7.d4 cxd4
8.Pxd4 Pxd4 9.Dxd4 d6 10.Dd3 a6
11.e4 Tb8 12.h3 Ld7 13.Td1 b5
14.c5 b4 15.Pd5 Lb5 16.Pxf6+
Lxf6 17.Db3 Da5 18.a4 dxc5
19.Lf4 Le2 20.Td2 c4 21.De3 Ld3
22.e5 Lg7 23.Lf1 De laatste twee
zetten van Coen hebben het voor-
deel bij Kees gebracht. Zie diagram
links.

23. ... Lxf1 24.Kxf1 Tbd8 25.Td4
c3 26.bxc3 bxc3 27.Tc1 Txd4 28.Dxd4 Tc8 29.Ke2 e6 30.Tc2 Dc7
31.h4 Dc4+ 32.Dxc4 Txc4 33.Kd3 Txa4 34.Txc3 Lf8 Zie diagram
rechts. Hier geeft Kees het voordeel uit handen.

35.Tc8 Kg7 36.Lg5 Lb4 De beslissende fout. 37.Lf6+ Dit is voldoende
voor de winst. Fraaiër was 37.h5! en dan bijv. 37. ... f6 38.exf6+ Kf7
39.Tc7+ Kf8 40.Txh7 Ta3+ 41.Ke4 Ta4 42.hxg6
37...Kh6 38.Th8 Kh5 39.f3 g5 40.Txh7+ Kg6 41.Tg7+ Kh6 42.hxg5+
Kh5 43.g6 fxg6 44.Th7# 1-0 Zie diagram links.

De laatste jaren werden onze contacten intenser. We zagen elkaar vaak bij Vitesse in het supportershome voor de derde helft, onze favoriete helft bij alles wat we deden. En ik bezorgde ASV-Nieuws bij Coen en vaak ging dat samen met een paar bakjes koffie uit de fraaie koffiemachine, waar Coen – terecht – zo trots op was. Vaste gespreksonderwerpen waren in eerste instantie altijd de onrust bij Vitesse en het wel en wee bij ASV. In de loop van het gesprek kwamen serieuze onderwerpen langs zeker in de jaren dat we het beiden privé te verduren kregen en allebei onze vrouw verloren. We hadden het er vaak over en we keken met dezelfde nuchterheid naar de toekomst. We pakten ook allebei de draad van het leven weer op. Coen maakte reizen, ging met vrienden naar whiskyproeverijen, hij tafelteniste nog in competitieverband en ook de al eerder genoemde hobby's hielden hem bezig. En hij bleef trouw in zijn sociale contacten. Ook naar mij.

Arnhem Arcadis *foto Jan Rotmans*

Kort voor Kerst planden we weer eens ouderwets een kroegavondje in 't Moortgat. Deze keer voerden de serieuze gespreksonderwerpen de boventoon. Nieuwe relaties, wanneer met pensioen, de dood en zeker ook alles wat het leven nog te bieden had, kwam aan de orde. Al kwamen ook verhalen over Coens uitstapjes en over vroeger langs. Zoals wel vaker zeiden we tegen elkaar "Als we niet oud worden, dan hebben we in ieder geval geleefd voor een oude kerel". We realiseerden ons toen onvoldoende dat dat ook echt bewaarheid zou kunnen worden. En soms kan ik het nog niet geloven dat het samen drinken van een bakje koffie of een biertje nu definitief voorbij is. Wat zal ik onze mooie gesprekken missen. Nog één keer fiets ik naar het huis van Coen om het clubblad te bezorgen, maar nu als herinnering voor de dochters van Coen.

Arnhem Arcadis *foto Jan Rotmans*

Uw drankenspecialzaak in Wijn en Whisky!

"Elke fles, een geschenk van smaak en herinneringen"

Steenstraat 28
Arnhem

Interne competitie

door Wouter van Rijn

A-groep: Het blijft stuivertje wisselen aan de top van groep A. Rob en Tom hebben Peter ingehaald die een wat mindere periode had met 2 uit 5. Rob en Tom haalden 50% en dat was dus al net genoeg om er voorbij te gaan. Zo dicht zit het bij elkaar. Met nog 4 interne partijen te gaan durf ik dus ook geen uitspraken te doen over het kampioenschap. Dirk en Ornett zijn nauwelijks dichterbij gekomen, dus voor hen moet een wonder gebeuren om nog een kans te maken. Carlos Ravelo, die vorig jaar nog in de B-groep zat, laat goed spel zien en handhaaft zich in de subtop.

Nr	Naam	Grp	TPR	Totaal		Extern		Intern		Rating
				score	aantal	score	aantal	score	aantal	
1	Rob van Helvoort	A	2151	16,5	25	7,5	14	9	11	2114
2	Tom Bus	A	2146	15	27	9	18	6	9	2125
3	Peter Boel	A	2120	16	28	6	13	10	15	2082
4	Dirk Hoogland	A	2088	14	29	7	15	7	14	2101
5	Ornett Stork	A	2084	14	28	3,5	12	10,5	16	2111
6	Jesse Frederiks	A	2030	16	31	7,5	15	8,5	16	2018
7	Guust Homs	A	2024	13,5	29	6	14	7,5	15	2070
8	Jetse Schoffelmeer	A	1997	13,5	22	8	13	5,5	9	1966
9	Marc Groenhuis	A	1993	15	25	0,5	1	14,5	24	1995
10	Job Bernardus	A	1991	22	43	7	17	15	26	1971
11	Martin Weijnsfeld	A	1979	15	26	5	9	10	17	1985
12	Remco Gerlich	A	1947	13	32	7,5	18	5,5	14	1970
13	Carlos Ravelo	A	1945	14,5	24	3	7	11,5	17	1915
14	Sjoerd Haver	A	1908	8	21	1	4	7	17	1914
15	Toon Janssen	A	1877	14,5	32	7,5	17	7	15	1880
16	Ruud Wille	A	1871	17	37	5	9	12	28	1869
17	Jan Knuiman	A	1829	8	25	0	2	8	23	1852
18	Paul Schoenmakers	A	1790	9	25	2,5	11	6,5	14	1840

Peter Boel - Tom Bus

foto Theo van Lotringen

Ben Gussinklo - Paul Schoenmakers

foto Theo van Lotringen

B-groep: René van Hoorn heeft zijn voorsprong weten uit te breiden: met 2 uit 2 heeft hij nu een gat geslagen van 32 punten op Muhammed Eskif. Muhammed, Ben Gussinklo en Jacques Boonstra zijn ongeveer op dezelfde TPR gebleven en Désiré Fassaert heeft slechts een halfje uit zijn laatste 4 partijen gehaald, zodat hij nu uitgeschakeld lijkt voor het kampioenschap.

Nr	Naam	Grp	TPR	Totaal		Extern		Intern		Rating
				score	aantal	score	aantal	score	aantal	
1	René van Hoorn	B	1925	15	24	5	8	10	16	1892
2	Muhammed Eskif	B	1893	18	31	6,5	13	11,5	18	1848
3	Ben Gussinklo	B	1872	16,5	30	4,5	9	12	21	1838
4	Désiré Fassaert	B	1842	13,5	30	6,5	15	7	15	1828
5	Jacques Boonstra	B	1831	14,5	31	7,5	16	7	15	1832
6	Sebastiaan de Jong	B	1798	20,5	36	5	11	15,5	25	1784
7	Kazem Mollahosseini	B	1763	24,5	39	9,5	13	15	26	1724
8	Jan Willem Welberg	B	1756	19,5	35	4	7	15,5	28	1748
9	Lex van Hattum	B	1742	12,5	22	5	6	7,5	16	1730
10	Horst Eder	B	1742	13	23	4,5	7	8,5	16	1741
11	Rob van Belle	B	1725	18	33	2,5	7	15,5	26	1723
12	Peter van Deursen	B	1722	18	31	3	6	15	25	1693
13	André van Kuijk	B	1704	12,5	23	7,5	12	5	11	1695
14	Hans Polman	B	1703	13	34	2,5	8	10,5	26	1727
15	Mark Kunst	B	1699	15,5	29	2,5	6	13	23	1653
16	Jan Vermeer	B	1670	15,5	33	3	5	12,5	28	1689
17	Aldo Voogt	B	1636	15,5	32	1	7	14,5	25	1640
18	Gwénaël Paris	B	1633	17	35	7	12	10	23	1615
19	Math Scheffer	B	1609	10,5	22	2	2	8,5	20	1618
20	John Bijlsma	B	1582	13,5	29	1	4	12,5	25	1589
21	Herman de Munnik	B	1446	8	24	1,5	5	6,5	19	1506

Lex van Hattum - Gwénaël Paris

foto Theo van Lotringen

Maxime Desbois - Kazem Mollahosseini

foto Theo van Lotringen

C-groep: Zoals in het vorige nummer al is gezegd is Manuel Lopez Janssen afgehaakt vanwege het aantal partijen. Gerben Sewuster, die toen nog een comfortabele voorsprong had op de nummer 3, leidt nu weliswaar het klassement, maar heeft flink moeten inleveren. Met slechts een half punt uit zijn laatste 4 partijen is zijn voorsprong nog maar 13 TPR-punten op Jan Zuidema. Zo heeft nu ook Gerrie Arends, ondanks ook een behoorlijke daling in TPR, toch weer kans om in groep C het kampioenschap te pakken. Han Winters' tussensprint met 5,6 uit 6 is fantastisch, echter veel te laat. Hij steeg van plek 12 naar 4 in het klassement. Hij zal misschien geen kampioen worden, het laat in elk geval veel vertrouwen zien voor het komend seizoen!

Nr	Naam	Grp	TPR	Totaal		Extern		Intern		Rating
				score	aantal	score	aantal	score	aantal	
1	Gerben Sewuster	C	1623	12,5	23	0	0	12,5	23	1591
2	Jan Zuidema	C	1610	13	24	1	3	12	21	1593
3	Gerrie Arends	C	1594	12	24	3	6	9	18	1600
4	Han Winters	C	1559	13,5	21	1	1	12,5	20	1531
5	Kees van Keulen	C	1558	12	26	1,5	4	10,5	22	1566
6	Raymond Hendriks	C	1556	14,5	30	0	0	14,5	30	1592
7	Ko Kooman	C	1553	18	35	4,5	7	13,5	28	1555
8	Theo van Lotringen	C	1551	13	31	0,5	6	12,5	25	1539
9	Edith Kok	C	1536	11	22	0	0	11	22	1501
10	Alex Schut	C	1530	13,5	26	0	0	13,5	26	1529
11	Elcke Vels	C	1497	9	22	2	7	7	15	1546
12	Hans Corbeel	C	1460	9	22	2	6	7	16	1509
13	Anoud Hbaidi	C	1372	12,5	30	2	12	10,5	18	1381
14	Michiel Hautus	C	1368	15	32	0	0	15	32	1399
15	Philip Stibbe	C	1331	14	31	0	0	14	31	1348
16	Jan Schouwenaar	C	1279	12,5	34	1,5	12	11	22	1302
17	Jozef Battjes	C	1238	8,5	31	0	6	8,5	25	1260

Philip Stibbe - René Schoenmakers

foto Theo van Lotringen

Cesar Eisma - Gerben Sewuster

foto Theo van Lotringen

Rapidcompetitie

Op de site heeft u het al kunnen lezen: aan het begin van de laatste rapidavond op 30 april was het nog spannend. Tom Bus heeft echter een geweldige avond gehad en won al zijn partijen! Dirk verloor tussendoor nog een partij en zo heeft Tom het kampioenschap toch nog met een grote voorsprong kunnen afsluiten. Carlos Ravelo en Ornett Stork gingen Job Bernards nog voorbij en ook Wouter van Rijn heeft zich op de slotavond nog in de top 8 gespeeld om zo nog op de Super-prestige-ranglijst te komen. Hieronder het klassemment voor de spelers die 10 punten of meer haalden.

Nr	Naam	Score	Intern	Perc.	WP	SB
1	Tom Bus	16,5	16	91	242,5	195,25
2	Dirk Hoogland	15	16	81	240	171
3	Peter Boel	13,5	19	66	227,5	135
4	Koen Maassen van den Brink	13,5	18	64	221	133,75
5	Carlos Omar Ravelo Ivarez	13	12	75	222	139,75
6	Ornett Stork	12,5	14	68	224,5	132,5
7	Job Bernards	12,5	12	71	219,5	127,5
8	Wouter van Rijn	12	10	80	215,5	124,5
9	Remco Gerlich	10,5	12	54	215	107,75
10	Jan van de Linde	10,5	11	59	221,5	104,5
11	Marc Groenhuis	10,5	14	54	203,5	98,5
12	Rob van Helvoort	10	8	75	237	115
13	Guust Homs	10	12	50	208	98,5
14	Martin Weijzenfeld	10	11	55	223,5	105,25
15	Paul Schoenmakers	10	13	46	230,5	104,5
16	Hans Polman	10	16	50	201	94,25
17	Jo Engels	10	14	50	190	85,75

ADVIES - INSTALLATIE - SERVICE

HR ketels * Airconditioning * Warmtepomp * zonnepanelen

Al Jaren uw perfecte en duurzame warmtespecialist!

Gaswacht Gelderland - al 40 jaar uw erkende warmtespecialist

Van Oldenbarneveldtstraat 122

6827 AN - Arnhem

Tel. 026-3636360

www.Gaswacht.nu

Gitsels badkamers

Van Oldenbarneveldtstraat 122

6827 AN - Arnhem

Tel. 026-4432442

www.Gitsels-badkamers.nl

Extra Competitie

Na 5 avonden in de Extra Competitie is er nog geen beslissing gevallen. Met een remise in deze ronde hield Jan Willem Welberg zijn halve punt voorsprong op de nummer 2. Dat was vorige keer Meindert Rudolphi, maar die is van plaats gewisseld met Theo van Lotringen. Omdat ook Jan Schouwenaar zijn partij won, zijn er nog 4 spelers die voor het kampioenschap gaan. Immers, Jan Willem versloeg in de vorige ronde zijn directe concurrent Theo van Lotringen, dus die kunnen niet meer tegen elkaar spelen.

Nr	Naam	Score	Prt	WP	SB
1	Jan Willem Welberg	4	5	13	10,25
2	Theo van Lotringen	3,5	5	11,5	6,5
3	Meindert Rudolphi	3	5	10,5	4
4	Jan Schouwenaar	3	4	5,5	3,5
5	Philip Stibbe	2	5	9	2,5
6	Sebastiaan de Jong	2	4	8,5	2
7	Raymond Hendriks	1,5	4	10,5	2,75
8	Cesar Eisma	1,5	2	7	5
9	Mark Kunst	1,5	2	6,5	4,5
10	Gerrie Arends	1,5	3	6,5	3,25
11	Michiel Hautus	1,5	2	2,5	1,75

Sebastiaan de Jong - Jan Willem Welberg
foto Theo van Lotringen

Bekercompetitie

De bekercompetitie loopt nu ook ten einde. Rob van Helvoort versloeg Peter Boel in de halve finale en is hiermee de eerste finalist. Wie zijn tegenstander wordt in die finale weten we pas eind juni, want dan pas kunnen zijn rivalen Marc Groenhuis en Dirk Hoogland het tegen elkaar opnemen. Deze finale zal dan op de laatste reguliere clubavond gespeeld worden, of tijdens de Fischer Random-avond.

Interne beker Dirk Hoogland - Guust Homs
foto Theo van Lotringen

(advertentie)

Steenstraat 96
tel/ fax 026 4453603
- Arnhem -

Uw Fleurop bloemist

**BLOEMSIERKUNST
FUTURA**

Hoe werkt een schaakprogramma?

Deel 4: Snelheden

door Aldo Voogt

Ik las ooit een column van een journalist die vertelde hoe hij op het balkon van zijn flat een sigaretje had staan roken en daarna de deur uit was gegaan om een krantje te kopen. Toen hij terugkwam, kreeg hij de huissleutel niet in het slot van de voordeur. Na enig gewrik en gewroet en een geërgerd hoe-kan-dat-nou bekeek hij het label van de sleutel. "Balkon" stond er.

Wat hem vooral opviel, toen hij uiteindelijk dezelfde gevolgtrekking had gemaakt als u bij het lezen van dit fragment, was: "Wat gaat dat *denken* eigenlijk *langzaam*".

Als we menselijk schaakdenken zouden willen vergelijken met computerschaakdenken zou het kunnen gaan over de interne schakeltijden. Hoe verhouden die zich? De reactietijd van een neuron in onze hersenen is genuanceerd, leer ik van internet, maar ligt ruwweg in de orde van tientallen milliseconden. Bij ons gedrag is natuurlijk een heel netwerk aan neuronen betrokken. Een extreem geval van verwerking van input tot output zien we bij getrainde topatleten aan de start van de honderd meter hardlopen: er verstrijken ongeveer 120 milliseconden tussen het startschot en het daadwerkelijk starten, dat is tijd die verstrijkt tussen de auditieve input en het motorisch signaal. Reflexen (kniepeesreflex) zijn twee keer zo snel, maar die omzeilen de cognitieve delen in het brein. De atletiekbond heeft een reactietijd van 100 milliseconden ingesteld als de grens voor een valse start: kortere tijden zijn niet te bereiken door reactie, alleen door anticipatie (en dat mag niet).

De processor van mijn laptop (niks bijzonders, uw mobieltje heeft iets vergelijkbaars) opereert volgens de specificaties op ongeveer 2GHz. Gi-ga-hertz.

U weet: Kilo is duizend, Mega is miljoen, Giga is miljard. We praten dus over twee miljard schakelingen per seconde. U weet ook: milli is duizendste, micro is miljoenste, nano is miljardste. We praten dus over een schakeltijd van ongeveer een halve nanoseconde.

Als ik de 'tientallen milliseconden' van de menselijke neuronen arbitrair stel op 20 (garantie tot de voordeur), dan is een computer 'qua kloksnelheid' ongeveer honderd miljoen keer zo snel.

De neuronen winnen weer een hoop terug, doordat ze met veel zijn. De neocortex heeft er ongeveer zestien miljard, wat theoretisch enorme parallele verwerking mogelijk maakt. Het is twijfelachtig dat we die bij het schaken allemaal tegelijk weten te synchroniseren rond een schaakstelling, maar toch. Mijn computer heeft slechts acht cores, dus de menselijke hersenen zijn daarmee twee miljard keer zo "groot".

Genoeg appels en peren vergeleken. Hoewel: appels zijn op de keper beschouwd eigenlijk nog best een soort peren. Ze lijken veel meer op elkaar dan hersenen op computerchips. Ik hoop dat dit nog eens duidelijk maakt dat het schaken van een computer *in niets* lijkt op het schaken van ons, mensen. De machinerie is totaal verschillend, en daarmee het schaak-paradigma.

In dat verband breng ik nu het eerste schaaktechnische onderdeel van een schaakprogramma ter sprake: de **move generation**. Elke programmeur staat voor de opgave om bij een willekeurige stelling alle spelregeltechnisch mogelijke zetten te genereren. Ieder doet dat op zijn eigen manier. Het streven is: goed en snel. Goed, omdat het evident is dat als je tegen de spelregels zondigt, je tijdens een officiële partij meteen 'af' bent. Een dikke nul is je deel. En snel, omdat je tegenstander dat ook is, en hoe meer stellingen je kunt bekijken in een bepaalde tijd, des te sterker wordt je programma. Hier komt de enorme snelheid van een computer te hulp, samen met een algoritme dat '**perft**' heet. Perft staat voor 'performance test'. Hoe werkt dit?

UI: **position startpos**

UI: **go perft 1**

engine: **20**

UI: **go perft 2**

engine: **400**

Lees dit als: Hoeveel stellingen zijn er vanuit de startpositie na 1 ply? Antwoord: Ik vind er 20. En na 2 ply? Antwoord: Ik vind er 400.

N.B. Een **ply** is één zet van één deelnemer. Schaaktechnisch is een zet eigenlijk een combinatie van twee halve 'zetten': een witte en een zwarte. Zie je notatieformulier. Voor een schaakprogramma is die nuance een onhandige hindernis in de discussie. Vandaar de term **ply**. De FIDE mag vinden dat 1.e4 e5

Precies één zet is, de schaakprogrammeur spreekt van twee ply (het meervoud is óók ply, net als bij sheep).

Deze eerste twee antwoorden kent elke schaakspeler wel uit zijn hoofd. Maar daarna wordt het minder recht-toe-recht-aan:

perft 1: 20 (dit antwoord geeft Stockfish 17.1 op mijn laptop onmiddellijk)
 perft 2: 400 (onmiddellijk)
 perft 3: 8.902 (onmiddellijk)
 perft 4: 197.280 (onmiddellijk)
 perft 5: 4.865.609 (onmiddellijk)
 perft 6: 119.060.325 (dit duurt ongeveer anderhalve seconde)
 perft 7: 3.195.901.860 (dit duurt 38 seconden)
 perft 8: 84.998.978.956 (dit duurt 15 minuten)

Perft 9 heb ik in voorbereiding van dit stukje niet meer geprobeerd, maar ik schat dat dat een uur of acht gaat duren.

De getallen zijn vindbaar op internet en vormen de waarheid over het aantal stellingen dat op een bepaalde diepte uit de beginstelling voortvloeit. Dat is om te beginnen een enorme hulp voor de programmeur: hij kan zijn eigen implementatie qua uitkomst spiegelen aan deze waarheid. Komen de resultaten overeen? Dan is zijn zetgeneratiefunctie correct (en geloof me, bij de eerste poging zijn ze dat NIET, heb ik tot mijn schade en schande ondervonden).

Maar daarna kan hij ook de *snelheid* van zijn zetgeneratie spiegelen aan die van Stockfish. En eraan sleutelen om het op te krikken. Wat dat betreft: ik heb Titan4 onlangs aanmerkelijk weten te verbeteren, van waardeloos naar acceptabel. Maar voor Stockfish maak ik nog altijd een diepe buiging: Titan4's perft 6 neemt tien seconden, Stockfish is nog zes á zeven keer zo snel.

Nu is ook nog zoiets als een schaakklok: de beschikbare tijd is beperkt. Bovenstaande resultaten maken duidelijk dat het domweg genereren van álle mogelijkheden ergens zijn waarde verliest. Het aantal stellingen groeit zó snel, dat ondanks de enorme snelheid van de moderne chips de rekentijden op een bepaalde diepte gierend uit de hand beginnen te lopen. Niemand heeft beweerd dat dit gemakkelijk ging worden...

(Redactie: Delen 1 en 2 van deze serie verschenen in het februari-nummer van ASV-Nieuws, deel 3 in het april-nummer.)

Steenstraat 90 | 6828 CN | Arnhem

026-4425368 | info@slagerijputman.nl

Hoe werkt een schaakprogramma?

Deel 5: Bord representatie

door Aldo Voogt

In de vorige aflevering heb ik de move generation ter sprake gebracht, ter ondersteuning van het verhaal over rekensnelheden. Maar er gaat noodzakelijkerwijze nog iets vooraf, dat we nu aan de orde stellen: de **board representation**. Tenslotte draait het om *schaak*stellingen. En dat betekent: de positie van de stukken op het bord.

Voor een eerste benadering komen schaakborden en computerprogramma's redelijk dicht bij elkaar. Iedereen die vertrouwd is met spreadsheets (Excel, Numbers, Google Sheets, herinnert iemand zich Visi-Calc nog?) weet dat hun layout van een 'grid' in rijen en kolommen best doet denken aan de layout van het schaakbord met zijn rijen en lijnen. Dat maakt een standaard IT-constructie genaamd 'array' een uitermate geschikte constructie om een schaakbord te representeren. Om eens wat code te gebruiken (in verschillende computertalen gaat dit op licht verschillende manieren, dit voorbeeld is alleen conceptuele *pseudocode*): **byte board[8][8];**

Dat zegt zoveel als: er is een array genaamd board die bestaat uit acht bij acht bytes.

Er is een hardnekkige gewoonte van IT-ers om te beginnen met tellen bij 0. Dat heeft een gegronde reden die hier te ver voert om uit te leggen, maar neem van mij aan dat de indices om de individuele bytes uit deze array te benaderen lopen van 0 tot en met 7. Daarmee staat niet automatisch vast HOE het schaakbord hiermee gerepresenteerd wordt, maar dat board[0][0] één van de hoekvelden weergeeft ligt voor de hand. Dan nog zijn er acht zinvolle manieren om dit in te delen. In *mijn* UI-programma (SaturnChess) waarmee ik mijn engine bedien, is board[0][0] veld A8, board[0][1] is B8, board[0][7] is H8, board[7][0] is A1 en board [7][7] is H1. Dit specifieke detail is onbelangrijk, maar je moet *iets* kiezen en daar vervolgens aan vasthouden.

Met een array als board hebben we de beschikking over 64 bytes, die allemaal, zoals we uit een eerdere aflevering weten, precies 8 bits hebben. We hebben ook gezien dat daarin 256 verschillende bitstanden passen, wat eigenlijk hetzelfde is als zeggen dat het de getallen 0 tot en met 255 kunnen worden opgeslagen. Hoeveel hebben we daarvan nodig? Niet zoveel. Er zijn zes verschillende schaakstukken. We vinden het belangrijk om te weten of ze wit of zwart zijn, dus dat maakt twaalf. En we hebben een waarde nodig om aan te geven dat een veld leeg is, dat maakt dertien. Welke getallen we welke betekenis geven is onbelangrijk, en de keuze is ruim. In de codering van *mijn* schaakprogramma's geldt: 0 – leeg veld, 1 – witte pion, 2 – zwarte pion, 3 – witte toren, 4 – zwarte toren, 5 – witte loper, 6 – zwarte loper, 7 – wit paard, 8 – zwart paard, 9 – witte koning, 10 – zwarte koning, 11 – witte dame en 12 – zwarte dame. Ook dit specifieke detail is onbelangrijk, maar je moet *iets* kiezen en daar vervolgens aan vasthouden. Dat zei ik al.

Nu kunnen we een schaakstelling representeren. Als we de beginstelling willen "opzetten" krijgen we een *pseudocode statement* als: **board[0][0] = 4**, dat het equivalent is van "zet een zwarte toren op A8". Ik hoop dat dat helder is? Er zijn niet alleen 31 vergelijkbare statements nodig om de andere stukken op hun uitgangsveld te zetten, maar ook 32 vergelijkbare statements om de lege velden expliciet op 0 (leeg) te zetten.

Hoewel met deze vorm van bord representatie functioneel niets mis is roep ik in herinnering hoe zoiets ongeveer werkt:

zet, in de CPU, de waarde 4 in een byte dit gaat snel; retesnel! (1 clockcycle)
transporteer de byte naar board[0][0] in RAM dit gaat relatief traag (300 clockcycles)

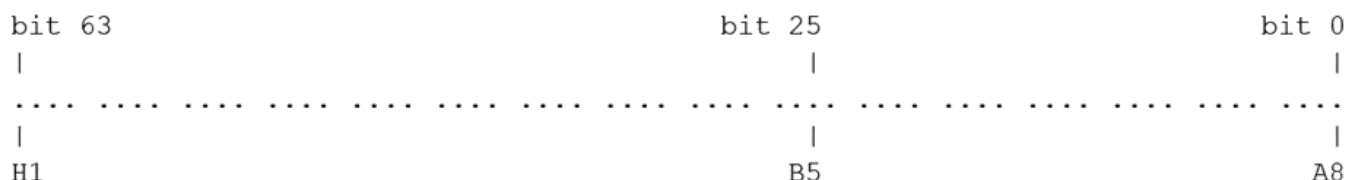
Traag is natuurlijk een relatief begrip, we praten nog steeds over nanoseconden. De bottom line is: geheugenbenadering is duur. En voor de complete beginstelling gebeurt het hier 64 keer! Dát is relevant om te onthouden.

Ik gebruik de besproken bord representatie in mijn **UI**. Maar voor mijn **engine** is het absoluut te traag. Dus daar neemt de bord representatie een andere vorm aan.

We keren terug naar een ander begrip dat ik in een eerdere aflevering aan de orde stelde: een computer **word** van – tegenwoordig – 64 bits. Ik zei toen: "dat computers de bits organiseren in groepen van 64 en dat het schaakbord bestaat uit 64 velden, is weliswaar toevallig, maar we gaan daar nog flink profijt van trekken". Wel, dit is het moment.

0	0	1	2	3	4	5	6	7
1	8	9	10	11	12	13	14	15
2	16	17	18	19	20	21	22	23
3	24	25	26	27	28	29	30	31
4	32	33	34	35	36	37	38	39
5	40	41	42	43	44	45	46	47
6	48	49	50	51	52	53	54	55
7	56	57	58	59	60	61	62	63
	0	1	2	3	4	5	6	7

Eerst nummeren we ieder veld op het schaakbord op programmeurswijze van 0 tm 63, zoals hiernaast aangegeven. Vervolgens richten we onze aandacht op de 64 bits van een **word**. Stel: elke bit uit een **word** representeert precies één veld op het schaakbord, dan kunnen we daar twee waarden aan toekennen: een bit is immer alleen 0 of 1. Dat is niet veel om mee te werken. We hebben immers dertien waarden nodig. Daarom draaien we het om: We gebruiken 13 **words**, ieder met een specifieke betekenis, om de stand van de stukken op het schaakbord weer te geven. Zo is de betekenis van **word[6]**: “de plekken waar zwarte lopers staan”. Dit wordt heeft voor de beginstelling twee bits die op 1 staan (de bits die met c8 en f8 corresponderen) naast tweeëntwintig bits die op 0 staan. Het **word** vormt als het ware een kaart van het bord, op deze manier:

De definitie wordt dan: **word board[13]** (het board is een array van 13 words), met statements als:

Voor de lege velden:

board[0] = 0000 0000 0000 0000 **1111 1111 1111 1111 1111 1111 1111 1111** 0000 0000 0000 0000

Voor de zwarte lopers:

board[6] = 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0000 0010 0100
enzovoorts, voor alle andere stukken.

Op deze manier hebben we weliswaar iets méér ruimte nodig (13x8=104 bytes), maar om het hele bord van de beginstelling te voorzien zijn slechts 13 geheugenbenaderingen nodig, in plaats van 64. Dát is het soort versnelling waar een engine programmeur helemaal warm van wordt.

De bits worden hier puur gebruikt als schakelaars. Natuurlijk kún je ze interpreteren als een binair getal, maar die zijn in dit geval alleen ‘toevallig’ en daarmee betekenisloos. Het ‘getal’ van board[6] is zesender-tig (32+4), maar in de door ons gekozen context betekent het alleen: er staan zwarte lopers op veld 2 (C8) en veld 5 (F8). Je moet *iets* kiezen en daar vervolgens aan vasthouden. Zei ik dat al?

(Redactie: Delen 1 en 2 van deze serie verschenen in het februari-nummer van ASV-Nieuws, deel 3 in het april-nummer en deel 4 hierboven in dit nummer.)

Steenstraat 72, Arnhem

Tel: 026-4431656

Pure passie voor kaas en delicatessen!

Bespreking van enkele boeken van Jan Timman

Schaker, schrijver, reiziger te Arnhem

door Cesar Eisma

Op 18 februari 2026 is onze stadgenoot Jan Timman overleden. Hij was geboren op 15 december 1951 en hij werd 74 jaar. Zijn laatste externe competitiepartij in mei 2025 werd remise. Timman stopte per oktober 2025 als 73-jarige met actief schaken. Op 29 oktober 2025 gaf hij nog een schitterend interview aan het AD: *“Schaken is verslavend en het is mijn grote liefde. (...) Schaaktalent is moeilijk te definiëren, maar het bestaat.”* (1) Hoe is het toch mogelijk dat onze held vanaf 2007 uitgerekend onze mooie provinciehoofdstad Arnhem uitkoos om tot zijn overlijden te wonen? Dat kon hij immers overal in Nederland, zelfs ter wereld, want hij is de hele wereld talloze malen rond geweest. Het fenomeen Jan Timman verdient, mede vanwege zijn exceptionele kwaliteiten, een speciale ode van de *Arnhemse Schaakvereniging*.

1989 Rotterdam GMA
foto Jos Sutmuller

In dit artikel beoordeel ik de schaakboeken uit zijn enorme repertoire die ik in de loop der jaren kocht die (mede) door hem zijn geschreven of die over hem en zijn werk gaan. (2) Ik heb 24 boeken (mede) van en over Timman. Op Wikipedia zag ik al 44 titels staan, veelal in het Engels, de taal waarin hij steeds vaker schreef. Die kocht ik niet, want ik moet mezelf beperkingen opleggen. Ik begrijp best dat hij zich op de internationale markt ging richten, de Nederlandse afzetmarkt is toch vrij krap. Timman scheef bovendien sneller dan ik lezen kan. Van mijn aankopen heb ik een aantal integraal gelezen en meestal met enorm veel plezier. Timman kan het schakersleven met plezier in woorden vangen. (3) Enkele boeken heb ik gedeeltelijk gelezen, lees: nog niet helemaal uit. En aan een paar ben ik nog niet echt begonnen, moet ik tot mijn schande toegeven. De partij werd afgebroken, zal ik maar zeggen. Iets te veel hooi op mijn vork. Te veel ambities, te weinig tijd. Een schaakboek bestuderen kost veel tijd, zeker de integrale analyses. Dankzij Timman ben ik meer fijne schaakboeken gaan lezen. Gelukkig heb ik enkele boeken door hem kunnen laten signeren. (4)

Ik kon mijn boeken voor deze beoordeling op diverse manieren sorteren: op auteur, genre, persoonlijke voorkeur, uitgever, maar zoals schakers gewend zijn, doe ik het aan de hand van de klok: op chronologische wijze. De titels van de boeken heb ik voor de overzichtelijkheid genummerd van 1 t/m 24 en die zet ik met de titel steeds in vet. Ik toon ook de covers erbij. U wilt het boek immers ook zelf kunnen zien. Bij de titels en in de tekst hanteer ik consequent de spelling zoals de schrijvers die zelf hanteerden, ook al wijkt die soms wat af van wat wij gewend zijn. Regelmatig hanteerde men bijvoorbeeld alternatieve spelling en vermeerde men demonstratief hoofdletters, kenmerkend voor de alternatieve jaren '70, zoals de titel van het boek 5. **schak '75** (1975). Ik heb getracht zo veel mogelijk paginanummering voor vindplaatsen achterwege te laten, opdat dit geen lange wetenschappelijke verhandeling wordt. De exacte bronnen zouden de leesbaarheid en de continuïteit kunnen verstoren. Achtereenvolgens behandel ik de volgende titels, tussen haakjes vermeld ik het jaar van publicatie en helemaal onderaan de uitgevers. Dan kunt u selecteren welke werken u (alsnog of opnieuw) wilt gaan lezen. Ik probeer u namelijk met enkele teasers en parafrazen uit de 24 boeken van Jan Timman hieronder aan het lezen te krijgen in die boeken. Er is genoeg keus en veel titels zijn nog verkrijgbaar, sommige koopt u in de boekhandel en andere desgewenst bij onze secretaris, de heer Wille van ASV. Ik wens u er veel plezier mee.

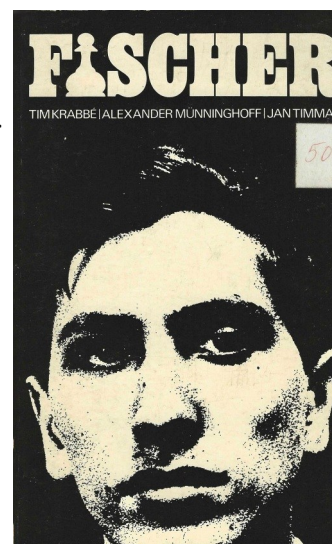
Mijn 24 boeken van Jan Timman

Mijn 24 Jan Timman boeken:

1. Fischer (1972)
2. De tweekamp Spasski-Fischer 1972 (1972)
3. avro schaaktoernooi 1973 (1973)
4. De zuiverste liefde is die tussen een man en zijn paard, interviews met schakers (1975)
5. schaak '75, een overzicht van het nederlandse schaak in het afgelopen jaar (1975)
6. AGO Tweekamp 1976 tussen de schaakgrootmeesters Viktor Kortsjnoj en Jan Timman (1976)
7. Schaken met Grootmeesters (1977)
8. HET Matchboek Karpov- Kortsjnoj (1979)
9. het groot analyseboek (1979)
10. Schaakwerk I, Analyses en studies (1983, tweede druk 1991)
11. Hartversterkende schimpscheuten, Een selectie uit 15 jaar Schaakbulletin (1985)
12. Het Smalle Pad, Ervaringen met het wereldkampioenschap (1988)
13. Het Timman Matchboek (1990)
14. Schaakzaken (1990)
15. Schaakwerk II, Aanvalswendingen en eindspelfinesses (1991)
16. Donner Memorial, Internationaal Schaaktoernooi Amsterdam 1996 (1997)
17. Een sprong in de Noordzee, Verspreide stukken (2002)
18. Schaken met Jan Timman, De kracht van het Paard, Schaaktechniek 1 (2002)
19. Schaken met Jan Timman, De Macht van het Loperpaar, Schaaktechniek (2003)
20. Briljant schaken 2003, De 10 beste partijen, de 10 beste studies (2003)
21. Briljant schaken 2004, De 10 beste partijen, de 10 beste studies (2004)
22. Jan Timman, De Geest van het spel (2011)
23. Schakers, Portretten (2012)
24. Schaakland vol verhalen, 150 jaar KNSB (2023)

1. Fischer (1972)

Dit boek telt 188 pagina's en zeven hoofdstukken. Het is geschreven door drie bekende auteurs en schakers: Krabbé, Münninghoff en Timman. Het boekje is helaas niet chronologisch opgezet maar het bevat verschrikkelijk veel boeiende achtergrondinformatie voor iedereen die in schaken is geïnteresseerd en vooral in het spel van en het merkwaardige gedrag van Fischer. Aan het bord is hij een heer en een genie, daarbuiten soms brutaal, losgeslagen en onhandelbaar: een uniek schaker, maar een onmogelijk mens. Krabbé schrijft over de geschiedenis van het schaken en de achtereenvolgende wereldkampioenen. Vervolgens over het aanstormende talent en fenomeen Fischer. Hij beschrijft zijn leven en loopbaan. Tevens geeft Krabbé een overzicht van maar liefst 24 van diens partijen vooruitlopend op diens match tegen wereldkampioen Spasski in 1972 (zie hierna: 2. De Tweekamp Spasski-Fischer 1972 (1972)). De student Russisch en latere journalist Münninghoff schrijft over zijn opponent Spasski dat het een bescheiden en verlegen man is, strijdbaar en een sterk schaker maar lijdend aan zenuwen en angst voor zichzelf. Ook schrijft hij een ontluisterend hoofdstuk over hoe de Russische pers over Fischer schrijft. Tenslotte debuteert Timman als analist in boekvorm, hier als 20-jarige nog Internationaal Meester, waarmee hij direct een visitekaartje van zijn zo kenmerkende stijl afgeeft: twee pagina's inleiding en dan diepgaande analyses met veel uitleg in proza zodat de lezer het spel beter kan begrijpen. Timman analyseert hier uitvoerig, 29 pagina's lang, vijf partijen van Fischer uit de periode 1957-1971, waarvan vier met hulp van zijn vriend en latere secondant de Zweed Andersson. Samengevat, het is een geweldig leuk boek dat ik iedereen kan aanraden. Kunt u raden van wie de volgende citaten zijn? *"Fischer is een schaakgenie. Hij speelt beter dan de mensen."* *"Fischer wilde de beste speler aller tijden zijn."* *"Het schaakspel is mijn leven."* En *"Fischer kan niets anders."* (5) Timman wil zich in dit prille stadium van zijn carrière als beroepsschaker evident al als analyticus manifesteren. Oud-wereldkampioen Botwinnik heeft hem immers niet voor niets geadviseerd om zijn analyses te publiceren, zodat andere deskundigen daarop met kritiek kunnen reageren, hetgeen echter vrijwel zelden gebeurt (6).

2. De Tweekamp Spasski-Fischer 1972 (1972)

Het tweede boek in dit artikel is van na die match en dat schreef Euwe samen met Timman, aldus de cover. Maar in werkelijkheid schreef Timman het boek (141 pagina's) en is de bijdrage van de toen 71-jarige Euwe, wereldkampioen in de jaren 1935-1937, beperkt tot de voorgeschiedenis van de wereldberoemde match (17 pagina's). Dat vind ik een elegante manier om een opkomend talent te introduceren tot het grote publiek. De titel geeft wel weer waar het over gaat. Weet u nog dat Euwe toen FIDE-president was en zich enorm heeft moeten inspannen om alles soepeltjes te laten verlopen? Hij moest al zijn diplomatie inzetten om escalatie te voorkomen. De grootste heibel met de Russen had hij in 1972, in het gedoe met Spasski-Fischer. (7) Euwe beschrijft zijn visie op de voorgeschiedenis van de match: *"De rebel Fischer was ongetwijfeld de schuld van alle ellende"*. Timman is in dit stadium van zijn loopbaan als schrijver nog kort van stof. Hij verzorgt het voorwoord op één pagina en hij geeft op drie pagina's een schets van het verloop van de match. Hij concludeert dat de speelstijl van Spasski ondoorzichtig is en die van Fischer helder, maar dat beiden vechtschaak hanteren. Spasski begaat blunders en de tiende partij is beslist een hoogtepunt, een juweel. Ik zie al een glimp van zijn latere openhartigheid: *"Petrosjan is de ergste remise schuiver"*. Timman analyseert op zijn karakteristieke manier zeer uitvoerig de 21 partijen tussen Spasski en Fischer in de rest van het boek (ruim 100 pagina's). Dit is beslist iets voor de echte schakers. Zijn slotzin klinkt droog en feitelijk: *"Fischer wereldkampioen."* Zo zakelijk kan schaken zijn. Het gaat in de sport uiteindelijk toch om het resultaat. Helaas is het boek gedrukt in een vreselijk lelijk lettertype, alsof het zo uit de telex komt, maar dat is dan ook het enige bezwaar. Een aanrader dus.

3. avro schaaktoernooi 1973 (1973)

Dit aardige boekje doet ruim verslag van een speciaal toernooi ter gelegenheid van 100 jaar KNSB en 50 jaar AVRO om jeugdige subtopschakers een kans op doorbraak te bieden, maar dat is volgens eindredacteur Euwe niet gebeurd. Het gaat om een dubbelronde toernooi in het voorjaar van 1973 tussen acht topschakers zoals Andersson en Geller waarvan IM Timman de laagste elorating heeft: 2480. Diverse deelnemers nemen analyses van een aantal eigen partijen voor hun rekening. Dat vind ik sympathiek. Het boek biedt zelfs een analyse door de vrienden Timman en Andersson samen. Dat zien we niet vaak. Er staan ook onderhoudende teksten in van analist Böhm, commentator Donner, journalist Jongsmas en de Jongsmas en de auteurs Withuis en Welling alsmede diverse foto's en een schitterende schets van de toen 22-jarige Timman. Dat alles is wel zo aangenaam tussen alle partijen, analyses en achtergrondverhalen van het huidige toernooi door. Euwe noemt het een film van het hele gebeuren. De weergaven van de spelers met partijen van het vorige, beroemde avro-toernooi uit 1938 (met de eerste winst van Euwe op Capablanca) hadden wat mij betreft voor het overzicht beter kunnen worden verzameld naar een aparte sectie achterin het boek. Al met al vind ik dit werk een aanrader voor de echte schakers en liefhebbers van verhalen en mooie plaatjes van schakers in

BAKKERIJ KOENEN

Met liefde
gebakken!

ARNHEM, DIDAM, DUIVEN, EERBEEK, HUISSEN, NIJMEGEN & WESTERVOORT

actie. Vooral op aandringen van Timman staat er aan het slot van het boek als experiment een overzicht van de gebruikte bedenktijd per zet en per speler: gemiddeld 3,75 minuut per zet. Dat levert interessante informatie op. Het commentaar door het boek heen getuigt van visie op Timmans toekomst: *“Voor ons blijft het zeker, dat de in Delft geboren jongeling de sprong kan maken. (...) Timman vecht voor oorspronkelijk denken – mede daarom geloven we, dat hij een groot speler is en dat ook ooit in punten zal uitdrukken.”* De tijd zal het leren.

4. de zuiverste liefde is die tussen een man en zijn paard, interviews met schakers (1975)

Dit is echt een van mijn favoriete schaakboeken. Ik las het in 2020: coronatijd. Het bevat elf werkelijk schitterende interviews van journalist Pam met Nederlandse topschakers als Donner, Sosonko, Ree, Böhm en Euwe. De interviews waren deels al eerder gepubliceerd en nu verzameld en voorzien van overzichten van hun schaakprestaties en bijzondere partijen met analyses door de geïnterviewden zelf met prachtige foto's van hen, gemaakt door Cermak. Het boek (208 pagina's) opent in mei 1975 met de volgens Pam zachtmoedige Timman, 23 jaar oud, in 1974 grootmeester geworden. Het verslag van hun meerdere, zeer chaotische interviews begint met: *“Laatst droomde ik...”* Typisch Timman, want zijn dromen zullen we vaak tegenkomen in zijn werken. Net als zijn uitspraken: *“Als schaker mag je geen twijfels hebben. (...) Voor het schaken heb je een innerlijke rust nodig. (...) Als ik niet zo vriendelijk zou zijn, was ik misschien al wereldkampioen geweest.”* Timman is hier al enorm openhartig over zijn leven en over andere schakers: *“Schakers zijn sukkel.”* Memorabele teksten, alleen van Timman al, maar ook de anderen doen pittige uitspraken die ook andere media zouden moeten halen. Ik kan het boek dan ook van harte aanbevelen, afgezien van de afgrijselijke stukken (figurines) in de diagrammen. (8)

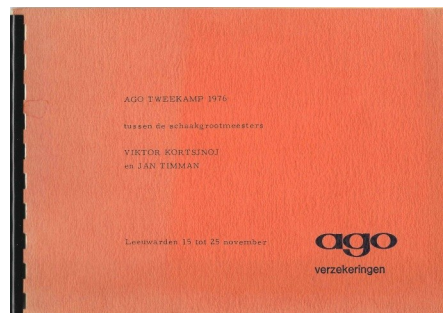
5. schaak '75, een overzicht van het nederlandse schaak in het afgelopen jaar (1975).

De titel van dit boek is gedrukt zonder hoofdletters conform de alternatieve schrijfstijl van die tijd, die ik hier met wat ongemak maar even overneem. Het is deels gedrukt in een vreselijk lelijk lettertype dat lijkt op 2. De Tweekamp Spasski-Fischer 1972. De titel maakt direct duidelijk waar dit boek over gaat. Het is geschreven door grootmeester Timman, redacteur/uitgever Andriessen en Sosonko, grootmeester per 1976. Andriessen verzorgt het voorwoord en hij is direct lovend: *“Wat Fischer in het algemeen voor het schaken betekent, betekent Jan Timman voor het Nederlandse schaak.”* Het leuke van dit boekje is dat het vroeg melding maakt van talenten als Van der Sterren, Van der Wiel, Piket en ons ASV-lid Vogel. De opbouw is verdeeld over 28 hoofdstukken die verhalen over prestaties van Nederlandse topschakers op kampioenschappen, landwedstrijden en toernooien in binnen- en buitenland. Daarvan worden partijen en -analyses gegeven, veelal door Timman (ook dat jaar Nederlands kampioen) en Sosonko. Er is tot slot een hoofdstuk (theorie, praktijk en nieuwe toepassingen) door ene Mr. Henk Jonker gewijd aan het in 1970 door de FIDE ingevoerde Elo-systeem waar we nu zo veel aan te danken hebben. In de VS was er eerder al een 'rating' in gebruik. Ik kan het artikel niet echt lezen, het is gewoon te ingewikkeld voor mij vanwege de wiskunde. Probeert u het zelf eens. Dat wordt dan wel gecompenseerd door de mooie karikaturen van onder meer Sosonko, Ree, Böhm en Vogel. Inhoudelijk zijn er verhaaltjes over de evenementen waarin we onder meer lezen dat het zelfvertrouwen van Timman wordt geknakt op het IBM-toernooi waar hij slechts 12^e werd. Sinds hij in 1974 grootmeester werd, stromen de uitnodigingen binnen zodat hij, ook vanuit financieel oogpunt, kan gaan schaken, reizen, winnen en experimenteren. Zijn spel wordt inventief en interessant genoemd, afwisselend heel thematisch, scherp en kombinatorisch (!) en dan weer louter vechtlustig. Hij zou te veel investeren in een toernooi, maar een snelle remise is bij hem een uitzondering. Hij maakt zijn punten, soms door ervaring en overwicht, soms door inventiviteit en creativiteit (!). Dergelijke omschrijvingen zijn helaas ongedateerd in tegenstelling tot de vele ranglijsten van het boek. De analyses laat ik onbesproken. Die zijn voor de kenners.

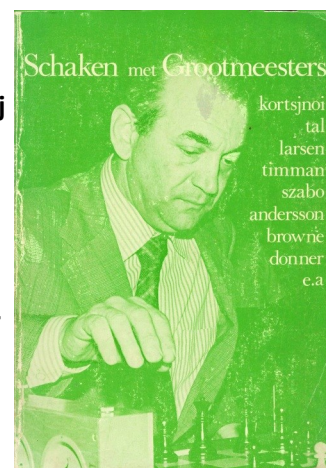
6. AGO Tweekamp 1976 tussen de schaakgrootmeesters Viktor Kortsjnoj en Jan Timman (1976)

De titel spreekt voor zich: een beschrijving van de match met analyses van hun acht partijen. De eenvoudige boekvorm op A5-formaat met bindruggetje en slechts 30 pagina's dik doet me denken aan een schoolse uitgave met lesstof. Het lettertype oogt als van een ouderwetse typemachine. Zo gaan we terug in de tijd, zalige nostalgie die Timman zal hebben aangesproken. De acht foto's tonen beide spelers en verder Euwe, Böhm, Ree en KNSB-voorzitter Wille, vader van misschien wel onze twee bekendste clubleden. Er is belangeloos (!) medewerking aan de match verleend door uiteraard Kortsjnoj en Timman en vele anderen, mede mogelijk gemaakt door AGO, voorloper van Aegon Verzekeringen (thans: ASR). De opbrengst van de verkoop van het boekje kwam nobel ten goede aan de Nederlandse Schaakvereniging voor Visueel Gehandicapten. (9) Ik kocht dit leuke boekje bij de uitmuntende Schaak- en Go-winkel Het Paard te Amsterdam. De schaakkraft van Timman wordt imponerend, vindingrijk en bekwaam genoemd, maar soms ook onbekommerd, misschien vermoeid en tenslotte onvoldoende tegen de 20 jaar oudere routinier Kortsjnoj "van super-grootmeester-klasse". Spoiler: uitslag: 5½-2½.

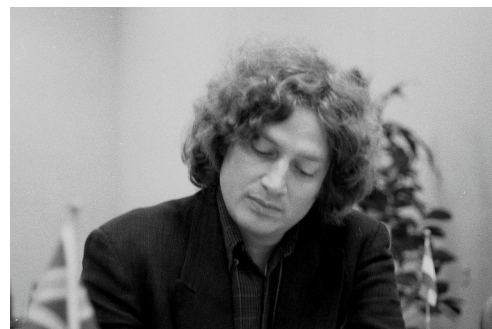

7. Schaken met Grootmeesters (1977)

Als je lang zoekt, vind je pareltjes, zoals deze bij het voortreffelijke Schaakboeken Verzendhuis De Beste Zet tijdens het ONK te Dieren in 2019. Op de cover zien we Kortsjnoj aan zet en over welke grootmeesters het boek verder onder meer gaat: Tal, Larsen, Andersson en Timman. Het lelijke lettertype lijkt weer op dat van 2. De Tweekamp Spasski-Fischer 1972. Het zal een favoriet van de alternatieve uitgever Andriessen geweest zijn. Het boek bevat 31 speciale schaakpartijen, uitgekozen door maar liefst vijftien grootmeesters met hun analyses, van iedere GM meestal twee, waaronder vaak van eigen partijen. Het boek is samengesteld door de Britse topschaker en auteur Keene die de bijdragen kort inleidt. Hij noemt Timman één van de interessantste niet-Russische schakers van het moment. Die schrijft in zijn bijdrage dat de auteur van schaakboeken geen kritische houding mag ontberen. De bedoeling was om, naast een inleiding te schrijven, een mooie winstpartij van jezelf te analyseren alsmede een winstpartij van een ander die grote indruk op je maakte. Dat vind ik een origineel idee. We zien vervolgens een enorm onderscheid in aanpak en beleving vanuit de verschillende schakers met hun eigen speelwijze en visie. Zo is het een bijzondere bundeling geworden van schaakpartijen met een grote variëteit aan denkrichtingen. In de bijdrage van Timman, want ik beperk me in dit artikel tot hem, behandelt hij de partij Tartakover-Botwinnik, Groningen 1946. Hij noemt de laatste sinds zijn 9^e jaar zijn grote voorbeeld en idool, want hij voelt de meeste verwantschap met hem. (10) Timman vindt Fischer sterker dan de jongere Botwinnik, maar alleen vanwege diens betere kombinatorische (!) spel.

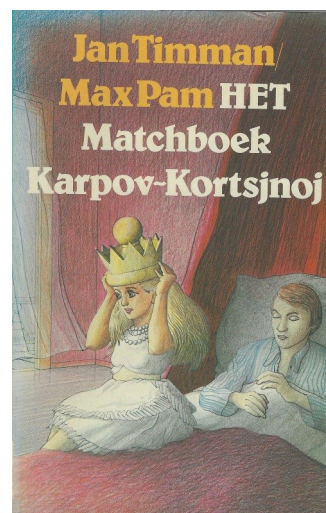
Voor de eigen partijanalyse koos Timman voor Timman-Balasjov, Sotsji 1973 en hij noemt die zijn beste die hij tot nu toe gespeeld heeft: zijn eerste echte overwinning op een Russisch grootmeester, een soort examen, een echte vechtpartij. Timman won, maar hij besepte pas daarna hoeveel inspanning het hem kostte. Hij beschrijft de *Russische school* waar hij door vier bezoeken aan dat land mee bekend was: duidelijke strategie en nauwkeurig in tactische wendingen. Hij leerde daar ook om zich tijdens de partij vooral niet te haasten: Russen hebben alle tijd! Daar kan ik nog wat van leren. En Timman beschrijft hoe Andersson en hij op bezoek gingen bij Spasski en diens secondant Bondarevski waar ze, verrassend, over schaken spraken en samen analyseerden. Het boek is kortom een heerlijk inkijkje in het denken van schakers. Dit is de Nederlandse editie waarin tevens bijdragen zijn meegenomen van Donner en Ree. Grappig detail: het boek verscheen eerst in het Engels en is door schaakjournalist IM Ligterink vertaald naar het Nederlands. Die kan het vervolgens niet laten om commentaar op analyses te geven.

1989 Interpolis foto Jos
Sutmuller

8. HET Matchboek Karpov- Kortsjnoj (1979)

Timman droeg dit boek op aan zijn toenmalige vrouw Ilse-Marie. Dit bijzonder knap geschreven boek is gedrukt in een zalig, klassiek lettertype. Wat een verademing. Ik hou van lezen, maar het moet geen pijn doen aan de ogen. Timman en journalist/veelzijdig auteur Pam leggen zelf uit waarom ze dit werk HET matchboek noemen, want er zijn er meer. Pam begint het boek, waarvan hij de verhalen heeft geschreven, met profielschetsen van de twee kemphanen die aan de match deelnemen. Hij noemt Karpov, de eeuwige tegenstreber van onze Timman, het toonbeeld van zelfbeheersing terwijl Kortsjnoj zich steeds meer als een representant van de vrije wereld beschouwde. Het is een strijd tussen twee tegengestelde karakters: saai en degelijk tegenover avontuurlijk en extravert. Raad u maar eens wie van de twee een computer heeft meegenomen. (11). Het boek bevat kostelijke illustraties van Henneman, zoals die van het gebroken paard van de Argentijnse analist Najdorf. Maar soms zijn ze gruwelijk, bijvoorbeeld de hanenpoot van Talj vanwege diens misvormde rechterhand. Timman noemt het zelfs een klauw. (12)

Direct merk ik dat de schrijfstijl in het boek verandert als Timman aan zet is. Zijn vaste stijl is zichtbaar en snel te onderscheiden van die van Pam. Timman verzorgt analyses van 29 van de 32 matchpartijen. (Collega Ree schrijft er drie: de partijen 9, 21 en 23.) Dat doet hij technisch, zakelijk en niet meer beschrijvend en prozaïsch, zoals Pam dat zo mooi kan. Door de latere boeken van Timman word ik fan van zijn eigen verhalen, zoals over zijn reizen, zijn persoonlijke leven en inzichten over zijn tegenstanders en het (schaak)leven in het algemeen. Ik ontdekte gaandeweg dat ik zelf meer hou van schaakverhalen dan van diepgravende analyses. Die spreken me wat minder aan en ik heb er gewoon ook het niveau niet voor. Timman behandelt in dit matchboek werkelijk alles wat er óp het bord gebeurt en Pam echt alles eromheen. En Pam bereidt de lezer via zijn inleidingen ook steeds voor op wat er komen gaat in de analyses van Timman. Een sublieme combinatie, die twee schrijvers. Een voorbeeld van het beeldende werk van Pam is dat het zó hard regent in Baguio City (Filipijnen), dat de druppels gaten slaan in je schedel, lucifers niet meer ontbranden, er geen zoutvaatje is dat nog wil strooien en de regen als een vochtige handdoek voelt. Dat zijn toch vermakelijke, bijna poëtische teksten? Pam was evident een inspiratie voor Timman om meer over de ontwikkelingen rondom het bord te gaan schrijven, zoals hij dat zo knap is gaan doen in zijn vele boeken hierna.

Er gebeuren vreemde dingen, zoals wel vaker bij een WK-match. De verhoudingen staan op scherp, net als bij Fischer-Spasski in 1972, de Koude Oorlog woedt nog, de kemphanen spreken niet meer met elkaar en schudden elkaars hand vaak niet eens. Een remise vindt onverwacht via de wedstrijdleider plaats, een andere zelfs eenzijdig, maar de tegenstander dient geen bezwaar in. Kortsjnoj beledigt Karpov een keer door hem pas na bijna een uur wachten te laten weten dat hij opgeeft. De sfeer wordt kortom gekenmerkt door afkeer en wantrouwen. Dat is conform de School-Botwinnik: *“Haat je tegenstander!”*. Toch zijn het ook maar mensen, net als wij en beide titelpretendenten blunderen ook op het bord. Ik telde er zes vermeldingen van. En de onbarmhartige klok is de voorspelde grootste vijand van beiden. Beide kampen doen er alles aan om de tegenstander uit het evenwicht te brengen. Denk aan de nieuwe zonnebril met grote weerkaatsende glazen van Kortsjnoj, want *“het ergste is jezelf te zien als je schaakt”*, terwijl Karpov vooraan een parapsycholoog laat plaatsnemen die Kortsjnoj constant bespiedt. Een tweekamp is door de randverschijnselen zodanig belastend, dat wellicht de Arbeidsinspectie moet worden ingeschakeld, aldus Pam. Ze breken een record qua lengte van de match: 31 partijen in twee maanden tijd. Ze gaan uiteindelijk gelijk op, de stand is verrassend: 15½-15½. *“De uitkomst wordt een loterij”*, aldus Kortsjnoj. Het team rond Karpov stelt daarop zelfs voor dat de strijd onbeslist blijft en dat beiden wereldkampioen zijn! Maar Kortsjnoj wil verder spelen. De verliezer weigerde tenslotte zijn verlies schriftelijk te aanvaarden. Kunt u raden wie dat was? (13) Timman noemt Karpov uiterst koelbloedig, diens openingsrepertoire vrij beperkt en zijn spel volledig futloos, maar hij krijgt complimenten qua strategisch spel: subliem. Hij vindt Kortsjnoj lastig en nauwelijks voorspelbaar qua gedrag. Tekenend is dat Kortsjnoj tijdens een aardbeving gedurende de match van streek raakt, maar Karpov onbewogen blijft. Zou Timman mee kunnen komen? Sosonko noemt Timman kansloos in deze match, omdat die de kwaliteiten mist om onder deze zware omstandigheden (oorlog in het land) aan het bord te strijden, terwijl hij qua schaaktechniek mogelijk sterker is.

Inhoudelijk moet u beslist kennisnemen van hun bizarre 5e partij van 28 juli 1979. Het kwam met elf keer afbreken tot een recordlengte van ruim 80 uur schaken. Kom daar tegenwoordig maar eens om. Timman concludeert na zet 64 tot een interessant eindspel met beiden een pion en Kortsjnoj, door Timman roekeloos genoemd, heeft een verkeerde loper. Dat betekent een loper die het promotieveld niet kan beheersen vanwege de verkeerde kleur. De zettensequentie oogt belachelijk, bijna een parodie, kinderachtig als tikkertje, want niemand wenste remise aan te bieden. Speelt u het vooral eens na.

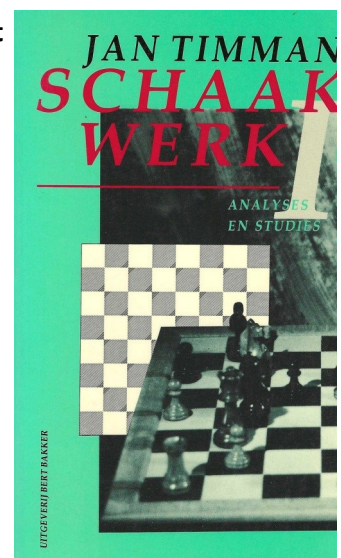
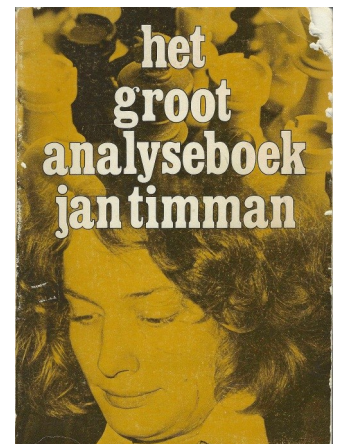
Ik hou van de schrijfstijl van Timman. Hij hanteert voor de tekstzetten de lange notatie, waar ik zo van houd, en voor zijn analyses de korte notatie. Hij lardeert zijn beschouwingen met bronnen van andere kenners zoals Larsen, Talj en Donner. Timman neemt de tijd in dit boek, hij is zichtbaar in zijn element en hij kent zijn klassiekers. Hij noemt de vijfde rij voor zwart de Rubicon. Die beeldspraak spreekt mij gezien mijn voornaam natuurlijk bij uitstek aan. Julius Caesar stak in het jaar 49 vóór Christus op zijn weg naar Rome de rivier de Rubicon over, wat tot een gezegde leidde voor een bepalende stap: the point of no return, als het ware. Timmans uitgebreide analyses gaan mijn pet vaak ver te boven, hij komt met vele zetten diepgaande alternatieven, maar zijn werk leest prettig. Hij kwijt zich bekwaam van zijn taak, hij is zowel complimenteus als kritisch en het geheel is doorspekt met uitleg in ruim proza. Dat wordt als het ware spreektaal, zoals ik dat van Euwe zo bewonder. Dat maakt het product uitnodigend en pakkend. Timman is bovendien eerlijk. Hij toont zelfkennis of zelfspot waar hij zijn grote ambities als analist zelfs ziekelijk noemt! Maar volgens mij kun je spreken over gepaste ambities als je probeert wereldkampioen schaken te worden. Ik memoreer het advies van Botwinnik om zijn analyses te publiceren.

9. het groot analyseboek (1979).

Dit boek, ter herinnering aan zijn vader Rein, is verdeeld over vier hoofdstukken met elk zes analyses van Timman van partijen (1971-1979) van sterspelers. Het is een ware klassieker. (14) Ik keek het boek ooit in bij het door alle schakers gratis te bezoeken, imposante en actieve MEC (Max Euwe Centrum) te Amsterdam. Het duizelde me direct. Ik moest mijn grenzen bewaken, dacht ik, want dit niveau is mij veel te hoog. Dit boek moest ik dus maar niet gaan kopen. Maar tijdens het schrijven van dit artikel kroop het bloed waar het niet gaan kan en schafte ik het alsnog aan. Het bestuderen ervan staat nog op mijn to-do-lijstje. Ik heb er zin in.

10. Schaakwerk I, Analyses en studies (1983, tweede druk 1991)

Dit is deel één van een serie van twee, samen met 15. Schaakwerk II, Aanvalswendingen en eindspelfinesses (1991). De covers tonen samen één schaakspel. Dit boek bevat misschien wel zijn mooiste aanvalspartij met analyse: Timman-Torre, Tilburg 1982. (15) Timman beschrijft delen uit zijn carrière met mooie teksten waarmee hij de lezer meeneemt naar zijn leven en werk. Op zijn eigen wijze analyseert hij in dit boek 18 partijfragmenten (1979-1982): enkele van zijn allerbeste partijen en van zijn meest pijnlijk dramatische partijen, alsmede enkele van derden. Die zelfreflectie heeft nut. Na vijf maanden doorziet hij de oorzaken van zijn verlies in de laatste ronde in 1979. Het kwam niet door zenuwen, maar door zijn ongeduld en gebrek aan discipline. Hij besluit op zoek te gaan naar zijn oude vorm en zo vervolgen wij zijn carrière. Ook zien we weer veel namen van vermaarde tegenstanders. Een voorbeeld: tegen Kortsjnoj schaken vond hij altijd prettig en een eer: het spel leidde tot wilde complicaties doorspekt met offers. Timman noemt zichzelf ook een fervent studiecomponist. Al op de middelbare school begint hij met het componeren van schaakstudies. Zijn oudste studie in dit boek dateert al uit 1970, toen was Timman pas 18 jaar oud. Daarom publiceert hij Timman in dit boek 21 eindspelstudies waar hij later zijn specialiteit van maakte. *“Naar mijn gevoel is een evenwicht tussen schaakpraktijk en theorie bereikt”*, aldus de inleiding van dit aangename boek. Timman is hier wellicht op het toppunt van zijn kunnen en dat zou nog jaren duren. Speciale vermelding verdienen hier kort even de Schaak Jaarboeken 1981 en 1982 van Van Wijgerden (maker van De Stappenmethode) waar in het namenregister Timman ongeveer even wordt vaak vermeld als zijn mededingers Karpov en Kortsjnoj die in 1976, 1979 en 1981 streden om de wereldtitel. Dat zegt genoeg over Timmans grote naam rond deze periode. Let op: op pp. 96-102 staan analyses over de partij Torre-Karpov, Moskou 1981, maar het verschil met de tekstzetten is door de typografie helaas niet te zien.

11. Hartversterkende schimpscheuten, Een selectie uit 15 jaar Schaakbulletin (1985)

Dit boeiende boekwerk is een verzameling artikelen in het voormalig "tijdschriftje" Schaakbulletin (SB voor kenners), aldus samensteller Münninghoff. Dat blad, waarvan ik enkele losse exemplaren heb, heeft een grote betekenis gehad voor het Nederlandse schaken, een land dat een voortrekkersrol heeft in de schaakwereld. Onze vereniging bijvoorbeeld is opgericht in 1891, dus wij bestaan dit jaar al 135 jaar! Van SB verschenen in de jaren 1968-1984 maar liefst 197 edities. (16) U kent de medewerkers: Donner, Timman, Krabbé, Pam, Andriessen, Ree, Sosonko en anderen. Münninghoff schreef de inleidende, verbindende teksten tussen de artikelen door. Hij stelde het boek prettig samen dat een nette weergave geeft van de inhoud van SB: artikelen, vele diepgaande partijanalyses en illustraties. Het moest het beste schaakboek ter wereld opleveren. Opvallend: ook buitenlandse schaaktoppers als Karpov leverden partijanalyses in bij SB. Dat zegt toch wel wat over het internationale aanzien van het blad. Timman heeft vele artikelen en analyses verzorgd en zijn grote naam en faam als topschaker is als vanzelfsprekend de rode lijn door het boek heen. Het register achterin bevat een hele pagina met uitsluitend vindplaatsen op zijn naam! Dat zegt toch wel wat over zijn gigantische productiviteit voor SB.

Dan de inhoud waarbij ik me richt op Timman. Die wordt als zeventienjarige in 1969 eerste op het open schaaktoernooi van Biel, Zwitserland. Naar aanleiding van zijn prestaties op het Nederlands kampioenschap 1969 (derde na Ree en Donner) kan onze tweede grootmeester Donner hem op juiste waarde schatten: *"Alleen in het spel van Timman waren momenten van noblesse"*. (17) En later schrijft Donner: *"TIMMAN. Hoe het te zeggen? Múze, bezing mij, de mán. Hier staan wij voor een fenomeen. Zijn inzicht in het spel is zeer ruim. Hij speelt een moeilijk soort spel, dat, wanneer men dát geheel beheerst, wereldkampioenen oplevert."* Met onze eerste grootmeester Euwe had dus ook Donner een vooruitziende blik op Timmans toekomst. En dan moet Timman nog IM worden! Hij debuteert in 1970 met eigen werk in SB waarna hij bezig is uit te groeien tot een analist van wereldformaat door diepte, vasthoudendheid, discipline en creativiteit, aldus de enthousiaste samensteller van dit boek. Timman werkt bijvoorbeeld 40 uur aan analyses van Fischer. En hij levert voor de 50^e editie van SB in 1971 een lange partijanalyse over Fischer af. Timman is hier al zelfkritisch en hij excuseert zich voor zijn *"eigen falen"* tijdens het AVRO-schaaktoernooi 1973. Hij beseft *"dat punten maken het belangrijkste is. (...) Geduld weegt zwaarder dan inventiviteit"*. In 1974, wordt hij voor het eerst Nederlands kampioen. Donner waarschuwt Timman voor *"schromelijk gebrek aan degelijkheid. Hij is uitgesproken slordig. In schaken is nauwkeurigheid belangrijker dan diepzinnigheid. En de diepzinnigheid is bij Timman afgrondelijk. Een woord van vermaan is op zijn plaats. Ik beveel Timman strenge tucht aan."* Woorden die Timman in zijn oren knoopt, want in 1974 wordt hij grootmeester en in 1975 hoofdredacteur van Schaakbulletin. In 1976 laat hij een stijlverandering zien: van intuïtief naar berekenend: *"Timman is op weg een nieuwe harmonie te vinden tussen creativiteit en doelmatigheid. Slaagt hij daarin dan zal het gat tussen hem en Karpov beslist kleiner worden"*, aldus Münninghoff. Timman schrijft dat hij Karpov enorm respecteert en gaat richting het wereldkampioenschap. Bij het IBM-toernooi 1981 maakt hij remise tegen Karpov en zijn analyse mag natuurlijk niet in SB ontbreken: *"Een adembenemend duel, zinderend van rivaliteit"*, aldus Münninghoff. Ik vind het een prachtig boek vol geschiedenis over de Nederlandse schaakwereld.

Een selectie uit 15 jaar Schaakbulletin

Hartversterkende schimpscheuten

J.H. Donner, J.H. Timman, M. Pam, T. Krabbé, W.F. Andriessen, H. Ree, G. Sosonko, J. Barendregt, M. Smit en anderen.

Samenstelling A.M. Münninghoff
INTERVISTA

(advertentie)

trio

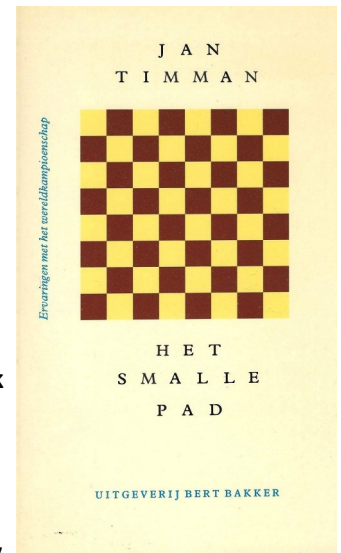
Ambachtelijk Italiaans ijs
Dagelijks vers bereid
Volgens oud Italiaans recept

Steenstraat 15
6828 CA Arnhem

Weer zo'n pareltje, verkregen op de veiling van onze vrienden van de Motiefgroep Schaken, op bezoek bij ASV. Helaas, het Schaakbulletin ging in 1984 ter ziele maar leefde via NIC weer op. (18)

12. Het Smalle Pad, Ervaringen met het wereldkampioenschap (1988)

Het volgende, unieke boek is niet voor niets opgedragen aan Timmans dochter en zoon. Hij noemde dit zijn best geslaagde boek (19) en het is beslist ook een van mijn absolute favorieten. In dit formidabele boek met negen hoofdstukken, dat soms wat op een dagboek lijkt, verhaalt Timman uitgebreid over zijn loopbaan en zijn intensieve werk om de absolute nummer één te worden. Enerzijds doet hij chronologisch verslag van zijn strijd richting het wereldkampioenschap schaken en beschrijft hij zijn tegenstanders en de omgevingsfactoren tijdens zijn partijen. Anderzijds analyseert hij zijn partijen uitgebreid met heerlijk proza. Daardoor is het boek zowel beeldend als inhoudelijk. Dat vind ik toch wel de mooiste soort schaakboeken. Je wordt als lezer meegenomen naar de belevingswereld en de vele buitengewone ervaringen van de auteur. Ik ging door Timmans meeslepende schrijfstijl als het ware met hem op reis naar al die schaaktoernooien. Door zijn analyses schaakte ik met hem mee tegen andere grootmeesters, wat een belevenissen zijn dat. Hij beschrijft hen tot in detail, zijn respect en persoonlijke contacten, maar ook zijn kritiek op hen, zoals over de Roemeense grootmeester Gheorghiu: *“Een van de meest onaangename sujetten die in de schaakwereld rondlopen”*. Hij sabelt hem neer, de man die voorafgaand aan partijen remises voorstelt en daar in betere stellingen vervolgens op terugkomt. Onbetrouwbaar, manipulatief en een slechte verliezer, noemt Timman hem. Timman geeft ook heerlijk leesbaar zijn eerlijke mening over andere topschakers. Hij vindt oud-wereldkampioen Petrosjan lui, zijn publieke optreden theatraal, zijn remises bloedeloos en hij zou uitslagen kopen, al bewondert Timman zijn partijen. Hij noemt Petrosjan een fenomenale snelschaker, een formidabele en ongenaakbare tegenstander, virtuoos en een groot talent. (20) Timman staat boven schurkenstreken en is vergevingsgezind, bijvoorbeeld over de achterbakse mevrouw Petrosjan die gevat en met intriges op de achtergrond voor haar man opereert. (21) Verder is Hübner hypersensitief, Euwe een schaakreus, Najdorf een ervaren intrigant, Browne nerveus, Smyslov eerbiedwaardig en voortreffelijk spelend, Hort loyaal, aanstekelijk vrolijk en het meest geliefd en Joesoepov is een stugge zwoeger en een taaie verdediger. Tal vindt hij in de nadagen van diens carrière behoudend en berekenend, maar solide. Pedante, onverschillige organisatoren en vooral FIDE-president Campomanes krijgen er flink van langs. Het woord corruptie valt. Timman vindt hem een doortrapte kruimeldief, aalglad en onbetrouwbaar, verantwoordelijk voor de chaos, wetteloosheid en gesjoemel binnen de FIDE waar incompetentie flierefluiter willekeurig en clownesk regeren. Ook in 22. Jan Timman, De Geest van het Spel (2011) vermeldt Timman hoe hij over Campomanes denkt: *“Een grote hufter”*. Kortsjnoj is nog explicieter: het is een misdadiger en een schurk.

Timman schuwt ook zelfinzicht bepaald niet. Hij is van nature optimist en voorbeeldig openhartig. Zo benoemt hij zijn wisselende gemoed: desolaat, gedepimeerd, faalangstig, heeft hij last van zenuwen, spanningen en vermoeidheid, zijn spel acht hij soms roekeloos. Hij denkt dat hij tot de doorsnee behoort! In 1979 overweegt Timman zelfs de jungle in te trekken (22) en hij begint naast de drank ook weer te roken. Je moet ontzettend sterk in je schoenen staan, wil je ooit wereldkampioen worden, vindt hij. Timman heeft flinke zelfkritiek, hij bespreekt zijn soms afzichtelijke blunders, zijn droefheid, hij benoemt zijn agonie tijdens een partij, hij heeft last van onzekerheid en malaise, speelt onnozel en desastreus, misselijkmakend middelmatig, aldus Timman zelf. Donner noemt Timman de eerste beroepsschaker. Hij beschrijft zijn schaakmoehheid, *“de grootste vijand van de beroepsschaker”*. En in 1985 zou hij van de FIDE voor het eerst sinds zijn schooltijd zonder enige betaling moeten schaken, een belediging voor een professional, aldus Timman. Hij beschrijft zijn ergste blunder tegen de zwakke grootmeester Bellon op 4 december 1978 (23) en zijn winst tegen Velimirovic in 1979 die hem buitengewoon veel inspanning kostte. (Voor het technische deel daarover verwijs ik naar Timmans 10. Schaakwerk I (1983)). Ook dit boek staat weer bol van de analyses zoals we die inmiddels van Timman gewend zijn.

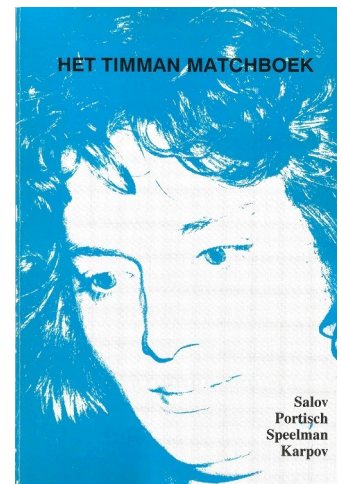
Maar zijn spel kent uiteraard ook vele hoogtepunten, want anders kom je nooit zó ver. Hij schrijft over zijn enorme stootkracht. Timman wint in 1978, aangemoedigd tot zelfvertrouwen, voor het eerst van wereldkampioen Karpov. Er wordt dat jaar een Timmancomité opgericht om de Nederlandse schaaksport te promoten, ook al gaat hij altijd zijn eigen gang, zoals een echt schaker betaamt. Aan het bord moet je het uiteindelijk ook alleen doen,

taldus Timman. En direct wordt hij geconfronteerd met de gesloten Russische praktijk: die schakers lijken samen te spannen tegen iedere weerstand van buitenaf. Alleen Kasparov doet er niet aan mee. Timman ziet diens ster rijzen en ziet hem als een goed geoliede moordmachine. In 1980 hervindt Timman motivatie en hij verslaat Karpov opnieuw. Hij beschrijft zijn winsten op de toernooien IBM en Las Palmas. Hij gaat liever vechtend ten onder dan te berusten in remise. Timman speelt soms scherp en ondernemend, soms uitstekend en is soms in constante vorm. Hij houdt meer van toernooien dan van matches, dan kan hij bij andere borden gaan kijken. Hij noemt het middenspel zijn grootste kracht.

Hij bekritiseert de lange, vrijwel onmogelijke weg naar het wereldkampioenschap die de FIDE ineens in 1985 uitstippelde. Het afleggen daarvan noemt hij ontmoedigend en irreëel. Hij overweegt zelfs uit moedeloosheid met het circus te stoppen! Hij denkt erover om zich wegens de slechte planning voor de match tegen Joesoepov in 1986 af te melden. Dan gaat hij op reis en beschrijft hij een droom. Maar Timman toont zijn karakter, is geen lafaard en gaat ervoor! Soms is hij in vorm en speelt hij energiek en adequaat. Maar tegen Joesoepov in 1986 gaat hij volledig ingestort ten onder en zijn kans op het kampioenschap is voorlopig voorbij aan het einde van dit boek. Mede ter rouwverwerking schreef hij het. We weten hoe het verder ging en opnieuw eindigde, Timman kwam niet verder dan *"The Best of the West"* en eindigde teleurgesteld als verliezer tegen Karpov.

13. Het Timman Matchboek (1990)

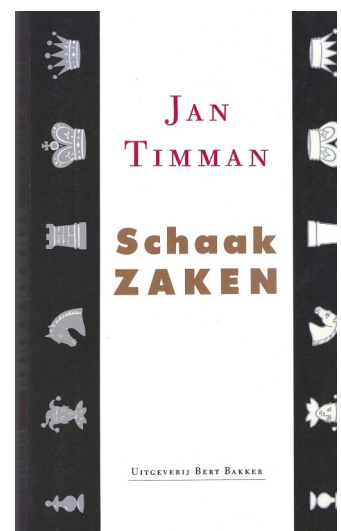
Dit boekje (98 pagina's) bevat tien hoofdstukken met bijdragen van dertien schakers, onder meer analytici van het inmiddels opgerichte Schaaknieuws, over de kandidatenmatches van Timman tegen de Rus Salov, de Hongaar Portisch, de Brit Spielman en Karpov in de jaren 1988-1990. Het werk is knap samengesteld door Grooten. Conclusie: Karpov was net iets te sterk voor hem. Het boek bevat achtergrondverhalen, mooie foto's van onder meer Sutmuller, ranglijsten en overzichten. Het bestuderen van de vele technische analyses bleek te ambitieus voor mij, dus ik legde het boek voorlopig terzijde. Maar het is wellicht een aanrader voor de liefhebber daarvan.

14. Schaakzaken (1990)

Dit heerlijke boek doet mij denken aan 12. Het smalle pad (1988). Het is een bundel van 27 deels eerder gepubliceerde artikelen met mooie schaakverhalen en analyses van bijzondere partijen. Het boek is onderverdeeld in vier delen. Timman schrijft verhalen waarin hij verslag doet van alles wat er om hem heen gebeurt in zijn drie hoedanigheden. 1: als topschaker op toernooien en de matches waarmee hij opnieuw wereldkampioen wil worden. 2: als journalist doet hij ruim verslag van partijen tussen zijn grootste opponenten Karpov en Kasparov. 3: als schaakbestuurder. Tenslotte schrijft hij in deel 4 over verschillende losse onderwerpen. Hij vindt dat zijn blik milder maar ook sarcastischer is geworden, aldus zijn inleiding. Het levert prachtige teksten op.

Timman neemt ons eerst weer mee naar zijn fascinerende wereld. Hij beschrijft zijn belangrijkste tegenstanders en hun partijen: de praktische Karpov, die soms weifelt, soms fenomenaal speelt, soms grapjes maakt en dan weer stoïcijns blijft. Daarnaast het *"jeugdige genie"* Kasparov die extravert is en in 1988 *"als een jonge god speelt en Fischer naar de kroon heeft gestoken"*. Timman toont zelfinzicht en -kritiek, zoals we hem al vroeg leerden kennen. Zo herhaalt hij dat hij als schaker een geboren optimist is, maar in een partij tegen Karpov kan hij de haren wel uit zijn hoofd trekken, omdat hij een vreselijk lek in zijn berekeningen heeft ontdekt. Timman ontvangt in 1986 aan het einde van het Brusselse SWIFT-toernooi de schoonheidsprijs. Daar draaide het om de spelers die soms als VIP's werden behandeld. Een unicum, aldus Timman. Over Kortsjnoj meldt hij dat diens spel jeugdig aandoet, gevarieerder en Timman begaat in 1986 op IJsland een onnozele nederlaag tegen hem. Maar zijn winst daar tegen Portisch beschouwt hij als zijn beste van de laatste tijd. In een volgend artikel schrijft hij dat hij niet gewend is dat zijn tegenstander blundert. Timman zegt meestal diegene te zijn die

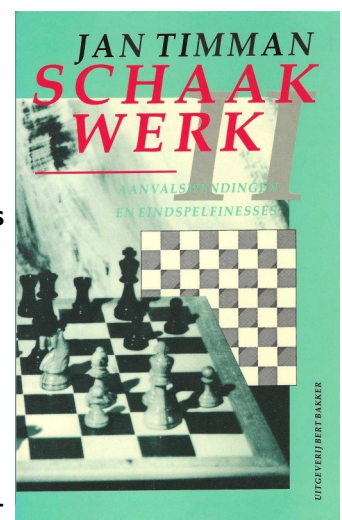
blundert, na Euwe en Donner, maar nu is het de beurt aan Joesoepov. Timman krijgt daarna een gelukstelegram van de weduwe van Euwe. Verderop schrijft hij: *“Het is een teken van kracht als je erin slaagt je tegenstander aan het blunderen te brengen.”* Het kost Timman moeite om agressie tegen een tegenstander te voelen, maar tegen Salov is dat probleem in één keer over. Die sloeg neerbuigend in mindere stelling zijn remisevoorstel af en dat is tegen de etiquette. Het gaf Timman juist extra energie. (24) Vanwege zijn spel in het Spaanse Linares in 1988 vergelijkt de pers Timman vaak met Fischer. En zijn secondant Hort complimenteert hem: *“Fischer zou het ook zo gespeeld hebben.”* Verderop is Timman trots: *“Met mijn vechtlust was niks mis.”* Met die van Spasski wel, die noemt hij één van de luiste topschakers van dat moment. Die heeft met zijn lust naar strijdloze remises een negatieve invloed op de strijd lust van andere spelers. Maar Karpov leek onkwetsbaar en een collega noemde Karpov in de perskamer werkelijk een groot speler. Die vocht elke partij tot het bot uit en verliest dan ineens zijn laatste drie partijen op rij. Ik las in een ander boek van Timman dat dat ook wel de lange rokade wordt genoemd: 0-0-0. Weer wat geleerd. Timman schrijft in 1989 over het World Cup toernooi: *“Overigens wil ik niet verhullen dat ik, naar mijn eigen smaak, het toernooi volkomen terecht heb gewonnen. Op geen van mijn overwinningen viel iets af te dingen.”* Maar op een volgend toernooi, Londen 1989, begaat Timman een afschuwelijke blunder waarna hij blij mocht zijn met remise. En in een andere partij had hij de nederlaag geheel aan zichzelf te wijten door inwendige woede, nadat hij beslissend voordeel weggaf en daarna ook nog eens een klein voordeel. Hij zag Karpov zelden zo slecht spelen als op dit toernooi, diens aantal ernstige fouten waren schrijnend, vindt Timman. Dit zijn typische voorbeelden van een nederlaag tegen zichzelf, beseft hij. Hier zien we weer de wisselende vorm waarin ook de wereldtop kan verkeren. Dat zal ons als amateurs moed geven: we zijn niet alleen. We krijgen ook meer zicht op de man Timman. Hij bekent dat hij tijdens een toernooi niet opgewassen was tegen de druk: *“Onnauwkeurigheden stapelden zich op en ten slotte moest ik het onderspit delven.”* Dat leidt tot innerlijk zelfbeklag. En hij bekent: *“Ik ben slecht in details als het niet mijn eigen vakgebied betreft.”*

In het tweede en derde deel foetert Timman FIDE-president Campomanes uit: *“Deze, corrupte, onbetrouwbare machtspotentiaat, acteur, pias, leugenaar.”* En ook diens beleid: *“Logica is binnen de FIDE ver te zoeken. De bond is chaotisch en wispelturig”*. Professionele schakers richten zodoende in 1987 als vakbond de GMA op (Grand Master Association) om als serieuze gesprekspartner te dienen tegenover de machtige FIDE. Timman wordt voorzitter van de GMA. De slopende vergaderingen slurpen energie, terwijl ze niet tot een gezamenlijk standpunt kunnen komen. De GMA wordt in 1992 opgeheven.

Over schaakkracht verklaart Timman tenslotte dat die kwaliteit bestaat uit techniek, de kunst van het manoeuvreren, de dynamiek van het spel en strijd om het initiatief, maar het is moeilijk te definiëren. Speelt u bijvoorbeeld de partij Goelko-Timman, Linares 1989 eens na. Timman beschouwt hem als een van de beste die hij ooit gespeeld heeft en hij kon niet zeggen wat Goelko fout deed. Wie wel? Timman benut zijn schaakkracht, maar wat dat is?

15. Schaakwerk II, Aanvalswendingen en eindspelfinesses (1991)

Dit is dan deel twee van de serie van twee. Deel één verscheen in 1983. (25) De titel beschrijft de inhoud. Timman heeft jarenlang duidelijk hard gewerkt aan dit schaakboek. In de eerste helft analyseert Timman twintig van zijn aanvalspartijen uit de periode 1971-1990. De helft zijn herzieningen van eerdere analyses. Dat vind ik knap, dat je zó met je eigen product bezig kunt zijn, dat je je oude werk gaat herzien en nog eens kritisch beschouwt met veelal een nog beter resultaat. Het boek verdient alleen al aanbeveling, omdat Timman de schoonheidsprijs ontving voor maar liefst vier van zijn hier geanalyseerde partijen. En op drie andere partijen kijkt hij met groot genoegen terug, zoals die tegen zijn jeugdidool Smyslov: Bugojno (Bosnië en Herzegovina) 1984. Timman leidt de partijen op prettige wijze in met achtergrondinformatie en vanuit zijn perspectief. Hij analyseert onder meer zijn eerste overwinning op Karpov: Bugojno 1978. De beschrijving wordt aangenaam persoonlijk, want toen Karpov lang moest nadenken, begon Timmans hart sneller te kloppen en zijn zelfvertrouwen groeide. Karpov verloor toen immers hoogst zelden een partij. Zijn winst met wit op de regerend wereldkampioen bevestigde zijn aansluiting bij de wereldtop, aldus Timman. Maar over het algemeen speelt hij ook met zwart op winst. *“De rechtgeaarde schaker hoort nu eenmaal geen gevoelens van barmhartigheid te koesteren.”* Hij bleef een gezonde ambitie koesteren om wereldkampioen te worden.

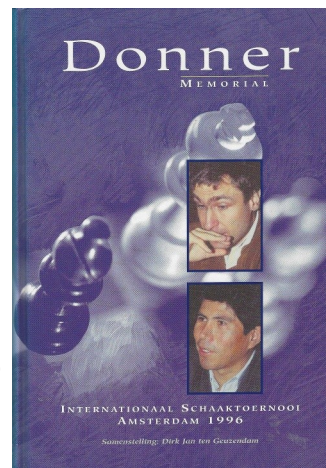
Timman noemt ook namen uit zijn omgeving. Hij vindt Kasparovs boek *The test of time* uit 1986 fantastisch. Die geweldenaar moet je met diens eigen middelen bestrijden: met onstuimig aanvallen, zo leerde Christiansen hem. Tegen Tal maakt hij melding van mogelijke wederzijdse schaakblindheid. Ljubojevic noemt hij een energieke houwdegen van ver in de vijftig.

De tweede helft van het boek omvat vijf hoofdstukken met eindspelstudies met als thema's: penningen en batterijen, een favoriet van hem, matbeelden, patbeelden, wederzijdse zetdwang en (minor)promotie. Het levert weer prachtig proza op als: *"Er is veel verkeer op de diagonaal"*, *"Zoals bekend valt van nederlagen iets te leren"* en *"Mijn favoriete studies beginnen met een vol bord in een niet al te onnatuurlijke stand en eindigen met een slotfinesse op een vrijwel kaal bord."* En hij is profetisch waar hij voorziet dat de mens het in abstracte eindpelen aflegt tegen de computer. Timman draagt studies op aan respectievelijk mevrouw Petrosjan en zijn schaakvriend en wedstrijdleader Orbaan wiens laatste woorden hij vermeldt. De studies zijn soms kunstwerken met eeuwigheidswaarde. En uiteraard komt er veel schaaktechniek aan bod. Had u bijvoorbeeld wel eens van de begrippen onzichtbare penning (p. 141) en ondekbaar pat (p. 168) gehoord?

In zijn voorwoord noemt Timman de Amerikaanse eindspelstudiespecialist Benko wat knorrig, waaraan hij toevoegt: *"Ik heb een zwak voor mensen met een schromelijk gebrek aan bescheidenheid"*, terwijl hijzelf naar mijn mening wellicht de meest bescheiden schaker was. Dat blijkt wel uit zijn boeken, maar het is ook een persoonlijke waarneming. Ik ontmoette hem twee keer tijdens zijn simultaans in Arnhem, zie mijn vorige artikel over Timman: [ASV-Nieuws-April-2026.pdf](#), toen hij beide keren met applaus werd ontvangen en bijna niet wist waar hij kijken moest.

16. Donner Memorial, Internationaal Schaaktoernooi Amsterdam 1996 (1997)

Dit prachtige, lijvige, ingebonden boek (236 pagina's) met harde kaft is samengesteld door schaker en journalist Ten Geuzendam, de huidige hoofdredacteur van *New in Chess* (NiC). Dat tijdschrift werd per 1984 min of meer de opvolger van *Schaakbulletin* (SB, 1968-1984) met Timman als hoofdredacteur. Later werd hij er zelfs ereredacteur. Dit boek doet verslag van de derde en laatste editie van het enkelrondige Donner Memorial schaaktoernooi inclusief profielschetsen van de twaalf deelnemers: grootmeesters waaronder de Nederlanders Timman, Van Wely en Piket, die in de Amsterdamse RAI strijden om de zege ter nagedachtenis aan de in 1988 overleden Donner. Het aardige is dat de deelnemers zichzelf ook op ouderwetse wijze voorstellen aan de hand van schoolse vragenlijsten met daarnaast weergave van een eigen partij zonder analyse. Zo leren we dat Timman zijn gewonnen partij met zwart tegen Karpov, Mar del Plata 1982, zijn mooiste vond. Vervolgens volgt het boek het toernooi uitvoerig met alle partijen en diverse analyses, soms door de spelers zelf. Het omvat commentaren, verslagen, interviews en verhalen, ook over een minimatch en het Open Nederlands Kampioenschap 1996 alsmede werkelijk prachtige sfeerfoto's van vooral toernooifotograaf Beekhuizen.

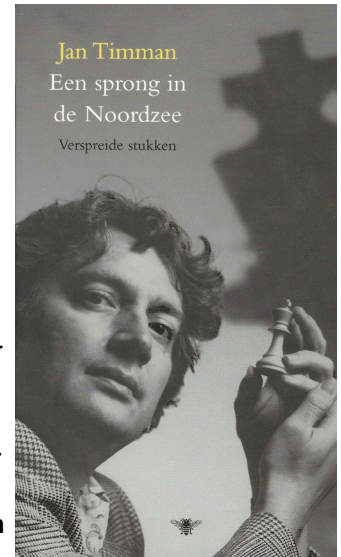

Timman analyseert zijn eigen partijen 3 en 10. Zijn analyses zijn lang, al komt die van Adianto in de buurt. Die won in ronde 1 van Timman. Vier van Timmans partijen worden inhoudelijk niet besproken, vier slechts summier. Timman is naast heus schrijver zichtbaar dé analist. Inhoudelijk kan ik het helaas niet beoordelen. Wel dat Timman houdt van goede manieren: *"De etiquette om een remise-aanbod beleefd af te slaan is blijkbaar niet meer zo ingeburgerd bij de jongste generatie."* Zijn tegenstander in de derde ronde speelde namelijk, tot Timmans verrassing, stilzwijgend door, waarna de 25 jaar oudere Timman alsnog won. Hij kon zodoende verheugd zijn dat zijn remise-aanbod (impliciet) werd afgewezen. Hij analyseert deze partij vervolgens. In de vierde ronde speelt hij naar tevredenheid remise tegen Sokolov en hij *"putte moed uit het spel dat hij had laten zien"*, aldus de redactie. Over de vijfde speeldag luidt het commentaar: *"De rest van de partij werd voor Timman het soort kwelling dat iedere schaker maar al te goed kent: je ziet alle krachtzetten van je tegenstander lang vantevoren aankomen, maar je kunt er niets zinnigs meer tegen beginnen"*. Herkenbaar? Na de zesde partij is Timman boos omdat hij de verkeerde keuze maakte en toen met remise genoeg moest nemen. Hij staat dan 11e van de 12 spelers: *"Opnieuw bleek dat Timman in dit toernooi meer met zichzelf worstelt dan met zijn tegenstanders"*.

Over ronde 10 weer een typerende analyse van Timman, met zwart, inclusief een variantenboom in zijn kenmerkende taal: *“Een goede illustratie hoe de witte stukken op de koningsvleugel elkaar in de weg staan. (...) Alles functioneert zeer harmonieus in het zwarte kamp”*. Zó leert Timman ons schaken èn ervan te genieten. Timman bleef met 4½ punt 11e na remise door gemiste winst in de laatste partij. Voor hem een toernooi om niet lang bij stil te blijven staan. Of misschien juist wel, om van zijn eigen fouten te leren. Zo was hij. De rest van het boek gaat gezien de naam van het toernooi uiteraard over Donner en over andere spelers dan Timman, maar ik moet me hier tot hem beperken. (26)

17. Een sprong in de Noordzee, Verspreide stukken (2002)

Dit boek bevat na een inleiding negentien deels eerder verschenen losse verhalen, beschouwingen en dagboekfragmenten van een onvermoeibare reiziger, aldus het achterblad van dit plezierige boek, ook al wordt Timman van reizen niet vrolijk. Soms is een stuk voorzien van een inleiding. Ik heb erg van het boek genoten, ook al werd het door de pers bekritiseerd, wellicht omdat het wellicht wat onsamenhangend is, maar dat tekent de vrijbouter die hij soms is. Timman schrijft over bekende schakers als Steinitz, Euwe, Donner, Botwinnik, Fischer en vooral over het illustere duo Karpov en Kasparov. Er staan weer magnifieke uitspraken van Timman in. Ik wil enkele met u delen. *“Voor een slecht resultaat gelden geen excuses. (...) Het verlies brengt veel sterkere emoties dan de winst. (...) Als je verloren hebt, kun je niet slapen, omdat de gemaakte fouten aan je blijven vreten.”* En mijn favoriet: *“Doe waar je zin hebt.”* En dat merken we aan de toonzetting. Timman voelt zich volkomen vrij. Ik vind het een openbaring. Ik krijg de indruk dat Timman zich in dit boek lekker kan ontspannen. Eindelijk eens vrij, niet aan het werk, vakantie, geen diepgravende analyses, maar de gedachten de vrije loop laten, de belevenissen onderweg en nergens opschrijven en herinneringen ophalen. Op de cover en het achterblad zien we Timman afgebeeld zoals we hem kennen: hij kijkt de lezer rechtstreeks aan alsof je met dit boek met elkaar in goed gesprek bent.

18. Schaken met Jan Timman, De Kracht van het Paard, Schaaktechniek 1 (2002)

Dan nu achtereenvolgens twee boeken in de serie Schaken met Jan Timman, Schaaktechniek. Ze behandelen de verhoudingen tussen de lichte stukken in het doolhof van het middenspel. Dit eerste deel heeft als hoofdthema: het sterke paard tegenover de slechte loper. Het beslaat twee leerzame onderdelen. Eerst twaalf integrale partijen (1983-2001) van wereldtoppers als Karpov, Kasparov, Sokolov, Polgar en uiteraard Timman zelf die het allemaal minutieus voor ons analyseert. En daarna het eindspel met negen partijfragmenten (1898-2000) die in het voorwoord als voorbeelden over het thema worden genoemd. Het prettige vind ik, naast de technische inhoud, dat Timman het een en ander inleidt op een geruststellende toon waardoor ik aandacht blijf houden. Dat vind ik een extra kwaliteit van onze wereldtopper die van mij hoogleraar Schaakkunde had mag heten. Op de cover van het boek staat een treffende afbeelding van een wit paard dat wild briesend zijn hoofd uit de volle schaakdoos steekt terwijl we in de hoek nog net de wegwijnende zwarte loper zien liggen. Wat een heerlijke visualisatie. Werkelijk een superuitgave van NiC waarin Timman verslag doet over deze moeilijke materie. Hij is lyrisch over Kasparov-Karpov, Linares 1987, die hij zelfs een belangrijke partij in de geschiedenis van het schaken noemt. En hij vindt Anand-Kamsky, Sanghi Nagar 1994 (India), misschien wel het meest leerzame voorbeeld. Opvallend is dat dat de enige remisepartij in dit boek is. Strategische begrippen noemt Timman een houvast voor de praktische speler, maar niet meer dan dat. En dat heb ik geweten. Ik pas de leerstof uit Euwes leerboek Praktische Schaaklessen deel 5 (Oordeel en Plan: de strategie van het schaakspel uit 1997) zoveel mogelijk toe en ik kom maar niet verder, omdat mijn tegenstander dezelfde kennis lijkt toe te passen. Dat is frustrerend. Al die moeite voor niets gedaan. Er is nog zóveel te leren en zo weinig tijd. Ik kocht dit boek trouwens bij het MEC.

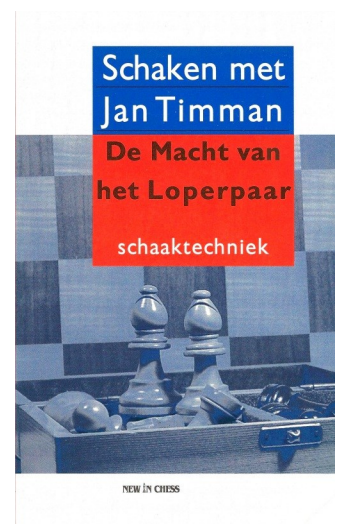

1989 Hoogovens

foto Jos Sutmuller

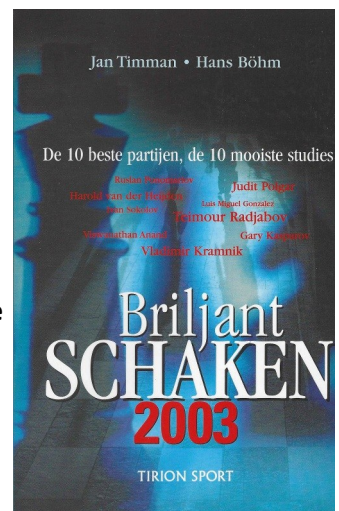
19. Schaken met Jan Timman, De Macht van het Loperpaar, Schaaktechniek (2003)

Dit is deel twee in de serie Schaken met Jan Timman, Schaaktechniek. Hier zien we op de cover twee witte lopers bovenop een goed gevulde schaakdoos staan, als ware ze geheim agenten die de omgeving nauwkeurig bespieden. Ik ervaar ze aan het bord vaak als sluipschutters: je ziet ze niet maar ze schieten met scherp. Dan de inhoud van dit mooie boek. Het begrip loperpaar werd pas eind 19^e eeuw door de lessen van Steinitz als van groot strategisch belang onderkend. En Euwe werkte het belang van het loperpaar in zijn lessen verder uit. Ik kom die term dan ook vaak in zijn leerboeken tegen. Ik raad u allereerst het informatieve voorwoord van dit boek aan. Het bevat daarna drie hoofdstukken met Timmans analyses van partijen van schaaktoppers, veelal dezelfde als in het vorige deel. Allereerst vinden we in De Macht van het Loperpaar negen van Timmans analyses van partijen (1984-2003). Daarna volgen in Het Paardenpaar Domineert analyses van drie partijen (1985-1991). En tot slot zien wij in Loper en Paard Domineren eveneens analyses van drie partijen (1991-2002). In het aanhangsel geeft Timman kort commentaar bij acht partijen (1873-1997) van wereldtoppers die als voorbeelden in het boven genoemde voorwoord aangestipt worden. Ik kocht het boek bij Het Paard te Amsterdam. En de inhoud mag ik verder nog gaan uitdiepen.

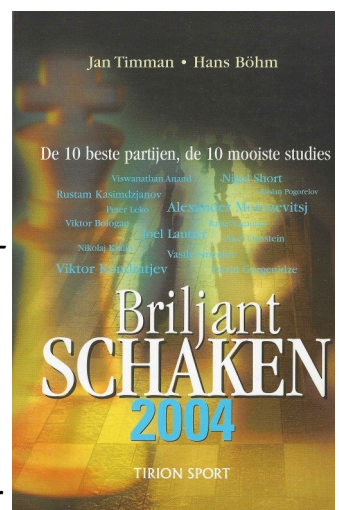
20. Briljant schaken 2003, De 10 beste partijen, de 10 beste studies (2003)

De voortreffelijke samenwerking tussen Timman en Böhm kreeg in de praktijk op vele manieren vorm. Zij demonstreren die nu ook weer in dit leuke, leerzame en prachtig vormgegeven boek. De titel geeft helder weer waar het hier om gaat: de heren analyseren op bewust leerzame wijze de beste partijen en studies van het afgelopen jaar. Timman bespreekt zes partijen en vier studies. Voor Böhm is het aantal precies andersom. Timman schrijft het voorwoord bij de partijen, Böhm bij de studies. *“In de vakpers werd deze vorm van jaarlijks terugblikken met groot enthousiasme begroet. Een absolute aanrader!”* (27) Helaas bleef het bij slechts twee jaaroverzichten. Over de studies wordt gezegd, dat geen stuk er voor niets staat, dat vind ik scherp opgemerkt. De componist is op zoek naar perfectie. Zelf vind ik het erg prettig dat zowel de partijanalyses als de studies met een flink stuk tekst worden ingeleid, zodat de lezer het geheel beter kan plaatsen. Het boek ligt helaas nog op de plank ter bestudering.

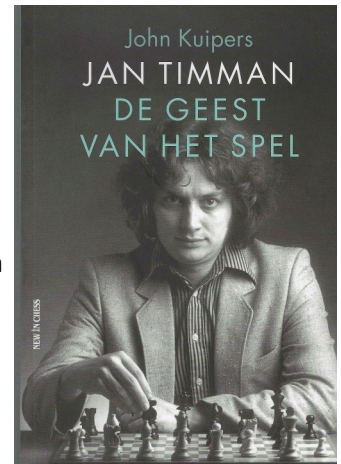
21. Briljant schaken 2004, De 10 beste partijen, de 10 beste studies (2004)

Allereerst verwijst ik naar het vorige boek. De opbouw is identiek al zijn de taken van de auteurs dit keer omgedraaid. Ik bestudeerde het fraaie boek met veel plezier en ik raakte opnieuw gefascineerd door de enorme hoeveelheid mogelijkheden die het schaken toch biedt. Ik heb slechts één minpuntje. Böhm spreekt in zijn analyses meestal niet over wit en zwart maar hij noemt vaak de namen van de spelers en dan moet ik opzoeken welke kleur die had. Een voorbeeld: *“Adams beschikt over een enorme veerkracht”* (p. 61). Had die nou wit of zwart? Timman is consequent met de ons bekende wit en zwart, ook als het over zichzelf gaat. Duidelijker kan het niet. De identiteit van de speler doet er even niet toe. Böhm stelt vast dat het aantal professoren onder studiegenoten extreem hoog is, terwijl Timman van mening is dat topschakers vaak van de alfa-kant komen en diverse talen spreken. Hij leert ons de term profylaxe, bedacht door Nimzowitsch: het extra dekken van zwakke punten in de eigen stelling. En verder dat het lastig is om een studie te maken met de dame vanwege haar grote actieradius. Daarom komt ze in eindspelstudies vaak niet voor. Timman vertelt over rein mat en de aristocratische miniatuur, begrippen binnen het meest romantische gebied van de schaakwereld: de studie. *“De eindspelstudie is weer een vlucht uit een wereld die zelf al een vlucht was”*, aldus Timman. Fijn leesvoer dus. Ik kocht het boek bij het MEC en ik heb er veel plezier aan beleefd.

22. Jan Timman, De Geest van het Spel (2011)

Dit boek is een uitvoerige en alleraardigste biografie van journalist en NiC-medewerker Kuipers over het leven en werk van Timman. Die had er zelf wel kritiek op, want *“er staan feitelijke onjuistheden in”*, zei hij ooit. Maar hij heeft ook niet gevraagd om het manuscript te beoordelen, dus we moeten het er maar mee doen. Om die reden aarzelde ik, maar ik heb het in tweede instantie toch bij de boekhandel gekocht, het in één adem uitgelezen en er erg van genoten. Je leert Timman toch beter kennen. En al ben ik wellicht soms qua feiten op het verkeerde been gezet, het was enorm leerzaam en beslist onderhoudend. Kuipers noemt het lijvige boek (456 pagina's) een hommage aan Jan Timman voor zijn 60e verjaardag, het *“echte wonderkind”*. Hij sprak de schaker vaak, hij interviewde diens omgeving, familie, vele collega's en media en hij deed uitgebreid bronnenonderzoek. Er zijn inclusief de cover 47 veelal schitterende foto's (één dubbele) in het boek afgebeeld.

Timman is een voorbeeld voor velen, ook voor mij. Hij wil rust en is gesteld op zijn privacy, dan kan hij zich op zijn werk concentreren. (28) Hij noemt zichzelf levendig en dromerig, wellicht is hij verstrooid en hij heeft een geweldig geheugen, aldus Ree. Hij wil alles begrijpen, dat vind ik een grandioze eigenschap. Hij damt thuis als beste nog voordat hij kan schaken. Dammen heeft zijn voorkeur, want dat is overzichtelijk. Schaken vond hij lastig, maar fascinerend. Timman is een laatbloeier en een spijbelkoning op school, maar naast luiheid toont hij inzet als het op schaken aankomt. Zijn vader noemt hem bezeten van het schaken. Kuipers verhaalt meeslepend over Timmans vroege prestaties. Hij speelt eind 1967 voor het eerst tegen de latere wereldkampioen Karpov: remise. Een voorbode van hun vele latere confrontaties. Hun niveau is eigenlijk altijd gelijk, al treedt Timman nimmer blijvend uit diens schaduw. Dat jaar leert hij ook zijn latere boezemvriend Böhm kennen, kampioen van Rotterdam. Zij praten over een beroep als schaker: schaken, reizen en schrijven, de favoriete invulling van het latere leven van Timman. (29) Die is de sterkere schaker maar Böhm kan beter tegen de spanningen die schaken oplevert. Die verlammen regelmatig Timmans speelkracht. 1971 is zijn sleuteljaar en hij wordt Internationaal Meester. Maar hij leert ook hoe meedogenloos topsport kan zijn. Niemand anders dan Timman heeft zo openhartig en uitvoerig over het leed en de vreugde van de schaker geschreven, aldus Ree.

Hij wordt als schaker te diepzinnig gezien en te weinig nauwkeurig. Hij onderkent zijn zwakheden, zoals angstige gevoelens. Timman wordt wel eens arrogant genoemd, maar hij hanteert die indruk mede ter zelfbescherming. Arrogantie wordt vaak verward met je eigen plan trekken en daaraan vasthouden. Timman weet van jongs af aan al goed wat hij wil en handelt daarnaar, ook als het soms nadelig voor hem uitpakt, zoals door nonchalant te spelen en aan het bord te experimenteren. Hij kan beter niet vertrouwen op zijn intuïtie. Dat was dan toch ook het avontuurlijke in Timman en het leidde incidenteel tot falen aan het bord en tegenvallende resultaten. Kuipers: *“Hoe groter het talent, hoe groter de blunder”*. Schaken is een zwaar beroep, concludeert Timman. En hij geeft ons als lezer ook schaakles: je hoeft nog niet eens sterk te kunnen schaken, je leert eerst goed kijken en dan pas conclusies trekken voordat je het spel leert begrijpen. Zo leerde ik het als kind vroeger rond 1975 bij Velpse SV: *“Je moet op je handen zitten en pas zetten doen als je het zeker weet”*. Hij noemt schaaketiquette streng. Schaken in korte broek is bijvoorbeeld uit den boze. (30)

Timmans ster stijgt doordat hij het schaken echt wilde begrijpen en op zichzelf gericht is. Zijn trainer Bouwmeester onderkent zijn talent en noemt diens spel zó mooi en zó overtuigend, maar hij ontbeert het instinct van de ware killer. Aan het schaakbord is er namelijk geen plaats voor vriendschap. Timman is al jong goed qua tactiek, het opbouwen van een partij en analyseren, maar hij moet nog wel werken aan strategie en het afwerken van de partij. Dat maakt Timman goed met zijn grote interesse in eindspelstudies die hij later in groten getale componeert en waar hij zelfs met prijzen voor wordt beloond. Timman oppert in 1970 al tegen een krant dat hij beroepsschaker kan worden. Dat leven kan zenuwslopend zijn. Maar volgens bondscoach Bouwmeester moet hij vooral zijn slordigheid en discipline overwinnen, denk aan de georganiseerde Euwe. Timman ziet in dat hij altijd erg lui is, een levensgenieter en pas in 1978 is hij hard gaan werken. Maar hij heeft zichzelf aangeleerd aan het bord keihard te zijn. Zijn voorbeelden waren na Euwe vooral Botwinnik en Smyslov. De KNSB stimuleert de jeugdige Timman niet, maar benoemt hem in 1991 tot erelid vanwege zijn verdiensten voor het Nederlandse schaken, aldus de KNSB.

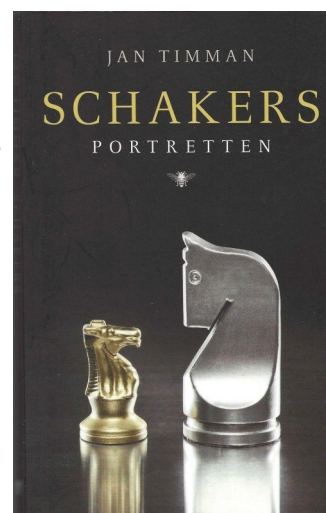
Inmiddels heet Timman dankzij New in Chess lovend *“The Best of the West”*. Per september 1984 zit Timman in de redactie van die Engelstalige opvolger van het dat jaar gestopte Schaakbulletin. Timman pocht in 1985 dat hij “K en K” wel aankan, maar erkent dat ze van een klasse apart zijn. Hij is wars van psychologische oorlogvoering, hij presteert aan het bord. Hij blijft ambiëren wereldkampioen te worden, zelfs de beste speler ter wereld, ook al reorganiseert de FIDE de weg daarnaartoe en voorspelt Karpov dat het Timman nooit zal lukken. En Timman openbaart ook zonder die titel te kunnen leven (citaat uit 1985).

Maar zijn speelstijl kosten veel concentratie en energie. Gewonnen stellingen verliest hij en dat vreet aan zijn moeizaam opgebouwde zelfvertrouwen. Kuipers analyseert zijn makkes adequaat. Ik zou zeggen dat het onvoorstelbaar is dat Timman het desondanks toch nog zó ver heeft gebracht. Daar moeten we trots op zijn. De Telegraaf noemt Timman dan ook een absolute topsporter. Bouwmeester noemt Timman de grootste Nederlandse schaker na Euwe. Van der Wiel vindt hem een sterkere schaker dan Euwe, zowel qua prestaties als inzicht en speldiepte. Ree vindt het ware talent van Timman doorslaggevend voor zijn successen, ook al waren ze even lui. Zijn hoogtepunten lagen tussen 1975 en 1995. Hij gaat altijd voor de winst, sabelt andere topschakers bekwaam neer, maar Short, de beste Britse schaker, snijdt Timman in 1992 de weg af richting de titelstrijd tegen Kasparov. *“Een droom was vervlogen.”* (31) Dan gaat tenslotte de vorm toch achteruit, hij wordt minder gevraagd op toernooien. Hij was geafficheerd als topper, degradeerde naar vedette en fungeert tenslotte als legende. Timman heeft er vrede mee. *“Jammer dan, dan maar geen wereldkampioen, ik vind schaken fijn. Ik ga daarmee door.”* Timman heeft er altijd zin in. En dat is te merken aan zijn veelzijdige productie: artikelen, boeken, lezingen, cursussen, werk voor onder meer New in Chess, de GMA en het MEC. Bij het MEC ([Max Euwe Centrum](#)) was Timman Adviseur Topschaak.

De titel van dit fijne boek ontleent Kuipers aan een uitspraak van een restauranthouder in Frankrijk die Timman herkent en zegt: *“Ah, u bent die man van de geest.”* Het boek is heerlijk en vlot geschreven, voorzien van pakkende quotes in kopjes tussendoor van zowel Timman als zijn omgeving. Het is opgedeeld in vijftien heldere, thematische hoofdstukken. De chronologie is daardoor soms wat onhandig, maar fragmentatie wordt zo adequaat voorkomen, terwijl alles overzichtelijk blijft en netjes behandeld wordt. Er staan geen analyses in dit boek. Die waren uiteraard aan onze held Timman voorbehouden.

23. Schakers, Portretten (2012)

Dit boek heb ik ervaren als een uiterst prettig leesbaar waar ik Timman dankbaar voor ben. Het boek (238 pagina's) is dan ook terecht ook in het Engels vertaald. Timman biedt ons tien essays over zijn naaste collega's. Vijf stukken verschenen eerder al eens. Hij verhaalt uitgebreid over zijn soms zeer speciale ervaringen met tien befaamde topschakers uit de 20^e eeuw en het begin van de 21 eeuw. Volgens de kaft kon hij hen op de vingers en in de ziel kijken. Dat vind ik subliem geformuleerd. De tien schakers worden daarnaast geweldig in beeld gebracht met foto's van New in Chess die veelal een typerende karaktereigenschap weergeven van de geportretteerden. Sommigen zijn wereldkampioen geworden, inclusief de sterkste van allemaal: Carlsen. Maar ik denk dat we hem niet echt met zijn voorgangers mogen vergelijken, al heeft iedereen dat vast wel eens gedaan. Je moet toch alles in perspectief zien. Ik vind dat je elke speler wellicht het beste kunt beschouwen tot zijn directe concurrentie, dus in diens eigen periode. We moeten ook bedenken dat we steeds voortborduren op geschiedenis. Openingstheorie en schaaktechniek bijvoorbeeld hebben zich in de loop van de tijd steeds verder ontwikkeld. Zo waren achtereenvolgens wellicht de sterkste schaker in hun tijd: Philidor, Murphy, Steinitz, Aljechin, Botwinnik, Fischer, Kasparov, Carlsen enzovoorts. Hen qua speelsterkte onderling vergelijken is net zoiets als discussiëren welke muziek of auto het beste was. Komen we dan uit op de best verkochte platen of auto's of een elo-rating? Het is een retorische vraag waar we lang over kunnen discussiëren. En dan heb ik het nog niet eens over de gevolgen van de intrede van schaakcomputers die eind 20^e eeuw een revolutie in het schaken teweegbrachten. Wij kunnen daarvan gebruik maken, in eerdere tijden niemand.

Timman schrijft opnieuw dat hij houdt van schaken, van schrijven en van reizen. (32) En dat is te merken, want hij heeft die drie vaak gecombineerd: reizen naar een schaaktoernooi en daarvan vervolgens schriftelijk verslag uitbrengen. En dan zwijg ik nog maar over zijn topprestaties aan het bord, zijn uitvoerige analyses en zijn

voortreffelijke studies die hij tot kort voor zijn dood maakte. Zo werd Timman geroemd en gelauwerd voor zijn schaakstudies. Hij is er zelfs voor bekroond. (33) Aljechin ziet hij als een meedogenloze opportunist wiens kracht lag in de dynamiek van het schaken. De fraaie foto van Timman naast zijn leermeester en grote voorbeeld Botwinnik te Brussel in 1991 is aandoenlijk, kijkt u maar eens. Fotograaf Nienhuis voegde eraan toe: *“Samen bijna 120 jaar”*. Timman ervoer Botwinnik als innemend maar streng, joviaal en geestig. Hij noemt Larsen inspirerend en origineel, voortreffelijk gezelschap omdat hij zo goed kan luisteren, een van zijn grote voorbeelden met een sterke mentaliteit. Tal vond hij aimabel. Die hield niet van poeha en hij had geen interesse in bezit, hij hield van schaken, drank en vrouwen. Wist u dat Tal eerst voor Karpov werkte en daarna voor Kasparov? Hij zag de joviale Spasski als toonbeeld van evenwichtigheid en objectiviteit, een grootheid. Timman had een mythische bewondering voor Fischer, de vechter pur sang en een van zijn jeugdhelden: *“Als ik maar zo virtuoos zou kunnen schaken.”* De ongelooflijk energieke Fischer koesterde de grootste ambitie: alles wilde hij winnen. Zijn motto was kenmerkend: *“I want to crush the other guy’s ego”*. Timman voegt er elders aan toe: *“Schaken is een wreed bedrijf, je moet ook wennen aan nederlagen.”* Met laatbloeier Andersson had Timman steeds de sterkste band. Die is gevoelig voor spanning, publiceert nooit commentaren op zijn partijen en won als eerste van wereldkampioen Karpov. Kasparov is mateloos ambitieus, een fenomeen, een genie, hongerig naar macht en hij heeft een kolossaal geheugen. *“Nooit eerder was een wereldkampioen zo actief en succesvol.”* Timman volgde de carrière van Polgar nauwlettend en ze raakten bevriend. Hij noemt Carlsen een sensatie van de eerste orde. Diens samenwerking met Kasparov gaf hem vleugels. Ik vind het indrukwekkend dat de Carlsen uit dit boek (2012) nu nog steeds aan de absolute wereldtop staat. Aardig is dat ons ASV-lid Jaap Vogel ook in het boek wordt genoemd (p. 137).

Met zijn meeslepende proza neemt Timman mij mee op zijn reizen, alsof je met hem meegaat naar verre en exotische oorden, heerlijk. Weliswaar over *“het smalle pad”*, zoals zijn missie naar het wereldkampioenschap beschreef, maar dan zonder dat wij de bijkomende spanningen hoeven te ervaren, zijn onzekerheden en de ongetwijfeld immense prestatiedruk die hij toch ook beleefd moet hebben. Daarover schreef hij zijn boek 12. Het Smalle Pad (1988). Maar hij kon er toch knap mee omgaan en hij bleef presteren op topniveau. Timman concludeert: *“Als schaker heb je in wezen het beste beroep dat er bestaat.”* Dat idee vind ik ontzettend knap van hem. En daarom lees ik de boeken van Jan Timman graag, ze zijn knap geschreven. Hij citeert de Argentijnse auteur Borges treffend: *“Schaken is een van de middelen die we hebben om de cultuur te redden.”* (34)

24. Schaakland vol verhalen, 150 jaar KNSB (2023)

Dit uitmuntend vormgegeven, 272 pagina’s dikke boek kocht ik bij de boekhandel. Het is uitgegeven vanwege het 150-jarig jubileum van de KNSB, opgericht in 1873 en geschreven door vele prominenten in de Nederlandse schaakwereld waaronder ons ASV-lid Peter Boel. Het is een buitengewoon lezenswaardige collectie van talloze achtergrondverhalen en bijdragen voor iedereen die van schaken in Nederland houdt. Het gaat uiteraard over het (verre) verleden, het geeft een veelzijdige schets van het huidige situatie en het werpt ook een boeiende blik op de toekomst. Uiteraard komt de naam Timman er vaak in voor. Van der Sterren en daarna L’Ami gaan uitvoerig in op zijn loopbaan. Boel doet verslag van Timmans enige en wel zeer speciale winstpartij met zwart tegen Kasparov, Rotterdam 1999 en er staat een partijfragment in van Bosch: Motylev-Timman tegen het Zweedse Göteborg waar Nederland in 2005 Europees knap kampioen voor landenteams werd. En we zien veel mooie foto’s, meerdere met Timman erop. Het boek behandelt ook andere Nederlandse toppers zoals Van der Wiel, Piket, Giri en Van Foreest, te veel succesvolle vrouwen om op te noemen en vele organisatoren. Zo’n beetje iedereen en alles wat in Nederland veel met schaken te maken heeft, komt aan de orde. Timmans eigen bijdragen konden natuurlijk niet ontbreken. Hij schrijft een korte, delicate anekdote over Prins en hij levert een jubileumstudie aan waarin hij een opmerkelijke, systematische manoeuvre toepast. *“Timmans toewijding aan de eindspelstudie tekent zijn immense liefde voor het schaakspel”*, luidt de inleiding daarvan. Alleen valt het leestempo in het boek helaas een beetje weg door onverwachte partijfragmenten tussendoor, die niet in de inhoudsopgave staan vermeld en helaas ontbreekt een namenregister. Het boek is door zijn variëteit en tijdsbeeld al met al een uniek document over het Nederlandse schaken dat ik iedereen kan aanbevelen.

Timman stelde het schrijven van zijn autobiografie lang uit. *“Die kwam nog wel.”*. Ik heb zijn nieuwste boek nog niet. Het verscheen postuum. Hij schreef het samen met Böhm, het telt maar liefst 350 pagina's en het verscheen in april 2026: Herinneringen van twee schaakvrienden. Böhm zal het op 13 juni 2026 bij het tweede Data Balk Schaakfestival in Rozet te Arnhem vast aanstippen. Tarrasch zei ooit: *“Schaken, net als liefde en muziek, heeft het vermogen mensen gelukkig te maken”*. Ree noemde Timman een belichaming van die uitspraak, toen die liet weten te stoppen met wedstrijd-schaak. Hij bleef er wel over schrijven, er was immers nog zoveel te ontdekken. (35) Net zoals wij dat zullen blijven doen in de vele prachtige boeken van Jan Timman. In zijn favoriete woorden: *“Zeker, ja.”*.

Timman, zijn prestaties en zijn analyses zijn wereldberoemd geworden. Het schaken heeft hem bijna alles gebracht. Hij wilde op respectabele leeftijd sterven. Voor mij en velen met mij gebeurde dat veel te vroeg. Op de website van het MEC schreef Böhm op 19-02-2026 als herinnering aan Timman: *“Voorts inspireerde zijn manier van spelen ons en andere schakers: avontuurlijk en kunstzinnig. Jan concentreerde zich meer op de kansen dan op de gevaren. Daarom waren zijn partijen altijd boeiend om na te spelen.”* En hun voorzitter Van den Herik: *“Schaken was zijn leven. In onze herinnering zal hij voortleven als de aimabele wegwijzer.”* In het Condoleanceregister van het MEC vindt u ook een persoonlijke tekst van 25-02-2026 van Keene, de samensteller van 7. Schaken met Grootmeesters (1977), voorzien van een partijanalyse van Short-Timman, ronde 11, Linares 1992, die de schoonheidsprijs ontving. Mooier kan het niet.

1992 Interpolis

foto's Jos Sutmuller

Sta sterker met een schaakbord van OntHout!

10% korting
bij inlevering van deze advertentie

U kunt per aankoop maximaal 1 kortingsbon inleveren

OntHout
- Bordspellen
- Meubels
- Beelden

OntHout - Theo Jurrius - 06 22 80 11 63 - info@onthout.nl - www.onthout.nl - facebook.com/Onthout

Noten:

1. Bron: [Schaaklegende Jan Timman geruisloos gestopt: 'Het praktische spel is te zwaar geworden' | Andere sporten | AD.nl.](#)
2. Timman schreef de meeste boeken samen met anderen, de titels: 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 11, 16, 20, 21, 24. De titels 9, 10, 12, 14, 15, 17, 18, 19 en 23 schreef hij alleen. De boeken die over hem en zijn werk gaan zijn: 6, 13 en 22.
3. Aldus Van Wely in 22. Jan Timman, De geest van het spel (2011).
4. Na zijn simultaan van 27 mei 2019 bij onze schaakvrienden van SV De Toren te Arnhem-Zuid. Ik nam mijn moeder toen mee. Zij vertelt mij vaak over haar fijne herinneringen aan haar gesprek met Timman.
5. Achtereenvolgens: Krabbé, Timman, Fischer in het Russische weekblad 64 en Botwinnik.
6. Aldus 8. HET Matchboek Karpov- Kortsjnoj (1979), p. 159 en 9. het groot analyseboek (1979), p. 8.
7. Aldus Max Euwe in de gelijknamige, monumentale biografie van Münninghoff (1976).
8. Die figurines waren ontworpen door grafisch vormgever Alan de Geus die als illustrator ook vaak de tekeningen en covers van Schaakbulletin verzorgde. Gelukkig zijn die figurines geen gemeengoed geworden, maar werden ze een dramatische mislukking na tegenwerking van "conservatieven". Onder meer Donner had ernstige bezwaren, aldus Hut op 15-09-2018 op Schaaksite.
9. In 21. Briljant schaken 2004, de 10 beste partijen, de 10 beste studies (2004), p. 83, maakt Böhm melding van de IBCA: de International Braille Chess Association.
10. Schaakzaken (1990).
11. Kortsjnoj.
12. In 23. Schakers, Portretten (2012).
13. Kortsjnoj.
14. Aldus Kuipers in 22. Jan Timman, De Geest van het spel (2011).
15. Aldus Timman in 15. Schaakwerk II, Aanvalswendingen en eindspelfinesses (1991).
16. Later kwam er nog een extra sloteditie zodat men nummer 200 zou halen.
17. Andersom prijst Timman Donners prestaties in 14. Schaakzaken 1990, waar hij diens verzamelde werk De Koning, Schaakstukken (1987), "*Het beste schaakboek ooit*" noemt.
18. Zie hierna 16. Donner Memorial, Internationaal Schaaktoernooi Amsterdam 1996 (1997).
19. In 22. Jan Timman, De Geest van het Spel (2011).
20. In 23. Schakers, Portretten (2012).
21. Aldus 10. Schaakwerk I 1983.
22. 10. Schaakwerk I 1983: "*Even speelde ik met de gedachte op dit eiland te blijven, mijn gezinnetje in de steek te laten.*"
23. Zie 14. Schaakzaken 1990.
24. Maar in 14. Schaakzaken 1990 blijft Timman zeer onder de indruk van diens spel.
25. 10. Schaakwerk I, Analyses en studies (1983, tweede druk 1991).
26. Onze wedstrijdleader en ASV-lid Wouter van Rijn staat met 5½ punten halverwege de eindstand van het Open Toernooi.
27. Aldus: <https://www.euro-boek.nl>.
28. Zie ook 17. Een sprong in de Noordzee, Verspreide stukken (2002).
29. Aldus 17. Een sprong in de Noordzee, Verspreide stukken (2002) en 23. Schakers, Portretten (2012).
30. 14. Schaakzaken (1990).
31. 23. Schakers, Portretten (2012), schitterende beeldspraak gezien Timmans affiniteit met dromen.
32. Zie ook 17. Een sprong in de Noordzee, Verspreide stukken (2002).
33. Timman kreeg er meerdere prijzen voor en in 2022 werd hem de titel FIDE Master of Chess Composition toegekend.
34. Timman ontmoette Borges, zie 17. Een sprong in de Noordzee, Verspreide stukken (2002).
35. De Groene Amsterdammer, 7-11-2025.

Voor uw gemak geef ik hieronder de uitgeverijen en de betreffende titelnummers:

AGO Verzekeringen: 6

De Bezige Bij Amsterdam / Jan Timman: 17, 23

Interchess BV Alkmaar / New In Chess: 16, 18, 19

Interventura BV Hilversum: 11

Moussault's Uitgeverij NV (Schaakfonds Ten Have) Amsterdam / Standaard Uitgeverij Antwerpen: 2

Tirion Uitgevers Baarn: 20, 21

Unieboek BV Bussum: 3

Uitgeverij De Arbeiderspers Amsterdam: 1

Uitgeverij De Arbeiderspers Amsterdam / Jan Timman en Max Pam: 8

Uitgeverij Bert Bakker Amsterdam / Jan Timman: 10, 12, 14, 15

Uitgeverij New In Chess Alkmaar: 22

Uitgeverij Schaaknieuws Eindhoven: 13

Uitgevers- en publiciteitsmij Andriessen BV Amsterdam / Boekenuitgeverij Keesing BV Amsterdam / Antwerpen: 4, 5, 7, 9

Uitgeversmaatschappij Walburg Pers Zutphen / Boel, Clevers, Bij de Weg: 24

In verband met auteursrechten is voor dit artikel de uitdrukkelijke toestemming verkregen van New In Chess, Uitgeverij Bert Bakker Amsterdam (Prometheus uitgeverij), De Arbeiderspers (Singel uitgeverijen), Andriessen B.V. Amsterdam/Keesing Media Group, Standaard Uitgeverij Antwerpen, De Bezige Bij Amsterdam, en mevrouw Timman-Dirkse.

Fotograaf Jos Sutmuller was zo vriendelijk de zes foto's van Jan Timman ter beschikking te stellen.

HOLSBOER & REINSDORF

Brillen & Lenzen

Telefoon 026 442 67 35

Stationsplein 12 · 6811 KG Arnhem

www.holsboer-reinsdorf.nl · info@holsboer-reinsdorf.nl

Daglichtschaak

door André de Groot

Op 7 april werd de laatste ronden gespeeld van het daglichtschaak. Marc Groenhuis nam weer de koppositie over van Ruud Wille door alle partijen te winnen. Ook Hans Polman won alle partijen en plaatste zich als derde., gevolgd door Kazem Mollahosseini, die oplom van de zesde plaats.

Uitslagen Daglichtschaak			Stand Daglichtschaak				
ronde 22 gespeeld op 07-04-2026			na speeldag 8 seizoen 25/26				
Witspeler	Zwartspeler	Uitslag	Nr	Naam	Punten	Rating	Gesp.
Jan Vermeer	Ruud Wille	0-1	1	Marc Groenhuis	15	1726	18
Marc Groenhuis	Jo Engels	1-0	2	Ruud Wille	14.5	1676	21
Henry Schrader	Hans Polman	0-1	3	Hans Polman	14	1639	24
Horst Eder	Kazem Mollahosseini	0-1	4	Kazem Mollahosseini	13.5	1598	24
Hans Visser	Ad Scholten	1-0	5	Jo Engels	12	1630	24
Tjabbe Jansen	Betsie Broeks	1-0	6	Henry Schrader	12	1603	24
Willy Anker	Theo Koeweiden	0-1	7	Jan Vermeer	10	1624	18
Berend Nijboer	André de Groot	0-1	8	Horst Eder	9	1598	21
ronde 23 gespeeld op 07-04-2026			9	Hans Visser	9	1658	14
Witspeler	Zwartspeler	Uitslag	10	Tjabbe Jansen	8.5	1602	18
Ruud Wille	Hans Visser	1-0	11	Theo Koeweiden	8	1613	14
Marc Groenhuis	Horst Eder	1-0	12	André de Groot	6.5	1598	9
Hans Polman	Theo Koeweiden	1-0	13	Theo Kloppenburg	4	1520	16
Jo Engels	Jan Vermeer	½-½	14	Ad Scholten	4	1592	8
Theo Kloppenburg	Kazem Mollahosseini	0-1	15	Berend Nijboer	4	1589	8
Betsie Broeks	Henry Schrader	0-1	16	Betsie Broeks	4	1458	21
Ad Scholten	Tjabbe Jansen	0-1	17	Annemieke van der Meer	3	1570	8
Berend Nijboer	Willy Anker	1-0	18	Albert Janssen	2.5	1622	3
ronde 24 gespeeld op 07-04-2026			19	Bert Sigmund	2.5	1594	5
Witspeler	Zwartspeler	Uitslag	20	Job Bernards	2.5	1608	3
Ruud Wille	Marc Groenhuis	0-1	21	Maxine Desbois	2.5	1610	3
Hans Polman	Horst Eder	1-0	22	Remco Menger	2	1574	3
Kazem Mollahosseini	Henry Schrader	1-0	23	Jon Vos	2	1448	3
Hans Visser	Jo Engels	1-0	24	Roald Vos	1	1585	3
Jan Vermeer	Tjabbe Jansen	½-½	25	Willy Anker	1	1517	10
Theo Koeweiden	Betsie Broeks	1-0	26	Hugo Bacquet	1	1582	3
André de Groot	Theo Kloppenburg	1-0	27	Gerrit Jansen	1	1165	12

Dani Dokter - Omar Hussein Fathi Awad

foto Theo van Lotringen

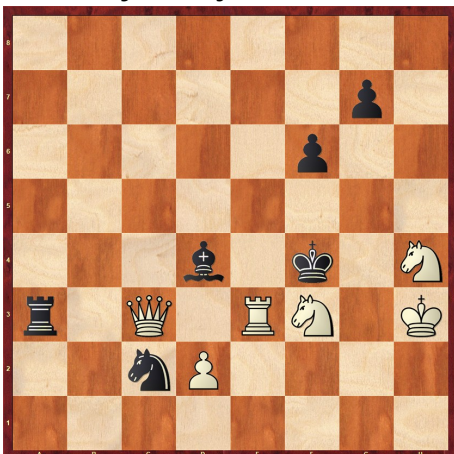
Koen Maassen van den Brink wint laatste leg ASV Oploswedstrijd

door *Wouter van Rijn*

De derde en laatste leg van de GP oplossen bij ASV is gewonnen door Koen Maassen van den Brink. Hij bleef met 32,5 punten Tom Bus 2,75 punt voor. René van Hoorn maakte het podium compleet met 27 punten. Een voor de organisatie een beetje tegenvallend deelnemersveld dit keer. Het waren er precies net zoveel als de vorige aflevering in januari (en ook in precies dezelfde verdeling over de A- en B-groep!). Echter toen waren er logischere redenen om niet te kunnen vanwege het slechte weer en de griep die toen heersten. Waren de temperaturen soms te hoog, was men al aan vakantie toe? Geen idee wat de reden was, maar gelukkig kwamen de diehards weer opdagen! Koplopers om het overall klassement, Jesse Frederiks en Remco Gerlich konden allebei niet komen. Gekeken naar de stand na 2 legs zou in dat geval René van Hoorn de enige deelnemer zijn die de GP 2025-2026 op zijn naam zou kunnen schrijven. Hij moest dan wel het toernooi winnen om boven Jesse en Remco te eindigen. Dat gebeurde dus niet. Uiteindelijk werd Jesse uitgeroepen als overall winnaar, want hij scoorde de meeste punten over de gespeelde legs. Dan de problemen in de A-groep. Het grappige was dat het eerste probleem, een tweezetter van Mihai Petrescu onlangs op de website van het probleemblad, www.probleemblad.nl heeft gestaan. Alfred Gaasbeek (winnaar van de tweede editie van het ASV oplostoernooi in 2025), van de Edese Schaakvereniging die onlangs zijn 100e verjaardag vierde, herkende het probleem, maar miste als enige de oplossing!

De tweede tweezetter was wel een leuke.

Boris Bylevskij, Sakkélet, Jun 1990

#2 (6+6)

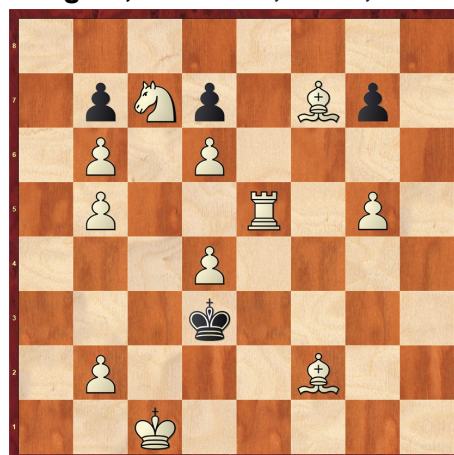
Na **1. d3!** (dreiging 2. Te4#) geeft wit zwart een extra vluchtveld voor de zwarte koning. De witte toren kan nu op 3 manieren geslagen worden, maar op elke slagzet volgt een ander mat:

1...Kxe3 2. Dd2#;
1...Pxe3 2. Dxd4#
1...Lxe3 2. Dc7#

Ten slotte is **1...f5** ook nog een verdediging waarop **2. Pg2#** volgt. Zwart blokkeert met **1...f5** zijn eigen vluchtveld zodat het paard op h4 dit niet meer onder controle hoeft te houden en ergens anders voor ingezet kan worden.

De eerste driezetter werd nog goed gemaakt. Hoewel de tweede driezetter ongeveer hetzelfde idee kende bleek deze toch een stuk moeilijker en meer verborgen.

Giegold, Fritz Emil, Stern, 19 Dec 1974

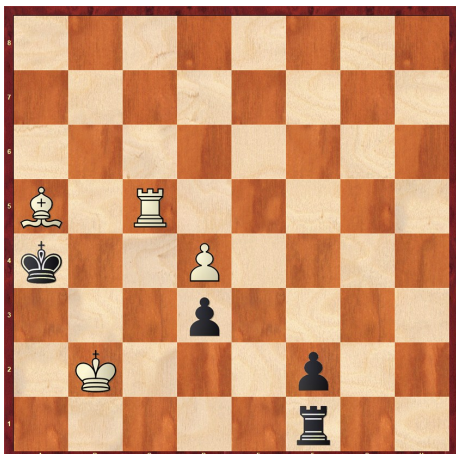
#3 (11+4)

Giegold is bekend van zijn typische problemen waarbij zwart bijna pat staat en je met een paar verrassende wendingen zwart toch mat krijgt. Het is net weer een andere manier van denken dan de meeste andere orthodoxe problemen. Wit begint namelijk met een merkwaardig plan die je op voorhand niet zou verwachten. **1. Te8!** Wat is daar het idee van zou je zeggen? Zwart moet nu wel **1...g6** spelen. En nu **2. Tf8!!** Wit plaatst zijn toren achter zijn eigen looper. Hij voorkomt daarmee pat en bereidt zich voor op een dodelijke aftrekaanval. Zwart kan nu 2 kanten op: na **2...Ke4** is het **3. Lxg6#** en op **2...Ke2** volgt **3. Lc4#**.

De meerzetter bleek voor iedereen onoverkomelijk. Beide studies werden steeds door 2 personen opgelost. Alleen Koen wist beide studies

perfect op te lossen. Dit was een goede basis voor zijn overwinning, want Tom wist alleen op de remise studie de volle punten te halen. Koen had daardoor vervolgens genoeg marge om 2 van de 4 oplossingen te vinden in het helpmat in 2, daar waar Tom er 3 vond. René en Alfred wisten alle 4 de oplossingen te vinden.

Martin Minski

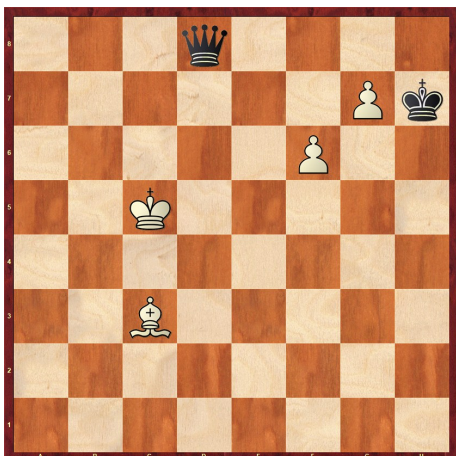

De volgende studie is van Martin Minsky. Hier gaat het erom dat je voor zwart de juiste verdediging vindt en sommigen gingen daar niet ver genoeg in. De volledige oplossing is derhalve: **1. Ld2** (dreigt mat met 2. Ta5#. Het verschil met 1. Lc3 zul je vanzelf ondervinden als je hier mee bezig bent). **1...Tb1+** (moet wel, er is geen andere zet om mat te voorkomen). **2. Kxb1 f1D+** **3. Kb2** (na 3. Ka2 geef je zwart de mogelijkheid schaak te geven met 3...Df7+ en dat is gelijk een hele vervelende). **3...Df5!** Deze verdediging werd nog wel eens over het hoofd gezien. Ervaren oplosers als Alfred en Koen hadden dit wel door en gingen door tot het eind: **4. Te5! Dh5! 5. Tg5!** Nu is zwart uitgepraat: 1-0.

+ (4+4)

De laatste opgaven voor de A-groep was een helpmat in 2. Deze had maar liefst 4 oplossingen en het thema was een 'AUW'. Dit staat voor 'Allumwandlung'. In de oplossing komen alle promoties dan voor. We zullen het laten zien aan de hand van deze opgave.

Andrei N. Dikusarov, Rochade Europa, 2012

1. Dd2 f7 2. Dh6 g8D#
 1. Dxf6 g8T 2. Dg6 Th8#
 1. Da8 g8L+ 2. Kh8 f7#
 1. Df8+ gxf8P+ 2. Kh8 f7#

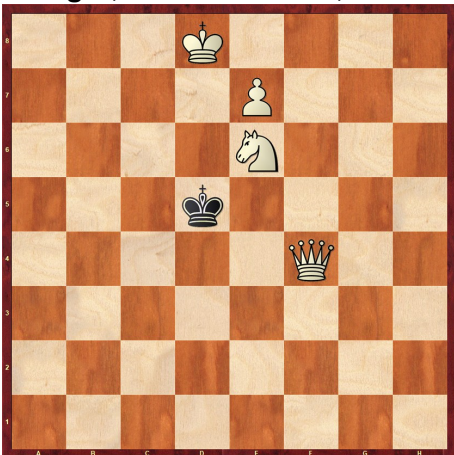
H#2 4 oplossingen (4+2)

Hiermee komen we op de volgende eindstand:

	Naam	#2	#2	#2	#3	#3	#5	+	=	H#2	totaal	tijd
A	Eindstand	1	2	3	4	5	6	7	8	9	45	02:00
1	Koen Maassen van den Brink	5	5	5	5	0	0	5	5	2,5	32,5	01:58
2	Tom Bus	5	5	5	5	0	0	1	5	3,75	29,75	02:00
3	René van Hoorn	5	5	5	5	-	0	1	1	5	27	02:00
4	Alfred Gaasbeek	0	5	5	5	-	-	5	1	5	26	02:00
5	Alje Bolt	5	0	0	5	-	0	1	2	-	13	02:00
6	Koen van Keulen	5	5	0	0	-	-	-	-	-	10	02:00

B-groep: 7 deelnemers hier, net als vorige keer. Bijna dezelfde deelnemers ook. In deze groep ging de overall winst tussen Aldo Voogt en Niels Mekkes. Aldo stond slechts een punt op hem voor, dus moest er nog voor werken. Niels had niet zijn avond en moest Aldo voor laten gaan. Aldo had als enige alle 5 de tweezetters goed. Maar daar bleef het ook bij, zodat hij niet de winst pakte in de laatste leg. Het was verrassend genoeg Peter van Deursen die het goud pakte. Peter lijkt per editie snel te leren, want hij steeg van 1 punt in de eerste leg, via 6 punten in de tweede leg naar 10 in de laatste! Hij miste weliswaar 2 tweezetters, maar compenseerde dat volledig door 8,5 punten op de driezetters (waarvan als enige punten op de tweede driezetter) te scoren en de remisestudie als enige op te lossen! Enkele opgaven uit de B-groep. Ook Lex van Hattum bleef Aldo voor. Niet op punten, maar hij leverde wel eerder zijn blaadje in en werd zo ongedeeld tweede.

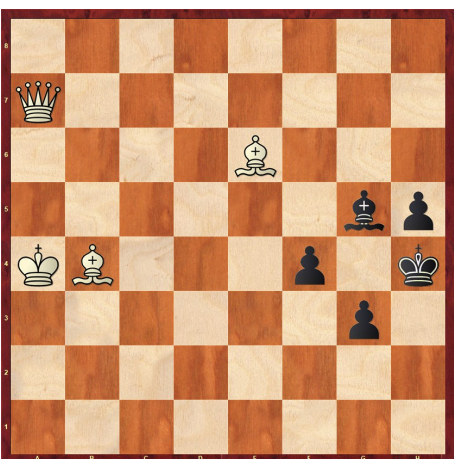
Brieger, Robert Sinclair, Northwest Chess, 1974

Toen ik velen hiermee zag worstelen vreesde ik voor de scores. Normaal bouw ik het een beetje op om de mensen in te laten komen. Dat leek hier niet het geval. Wellicht was het matbeeld lastig te zien. De sleutel is **1. e8L!** (1. e8D zou pat betekenen) waarna **1...Kxe6** verplicht is. Daarna is het mat met **2. Lf7#**. De best gemaakte opgave was de tweede tweezetter. Iedereen had deze opgave goed. Ook daar was er een minorpromotie, maar dan met het paard. De in mijn ogen lastigste opgave bij de tweezetters was de laatste. Toch werd deze behoorlijk opgelost (3 van de 7 hadden 'm).

#2 (4+1)

Stefan Parzuch. Polski Związek Szachowy 2022

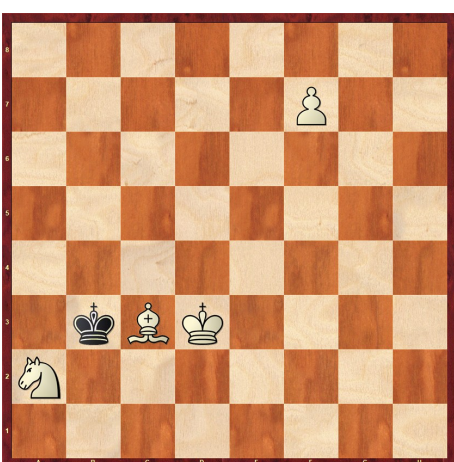

Zwart heeft hier niet veel zetten en je zou je kunnen afvragen wat er op elke zet gebeurt. Op 1...g2 is het al mat met Le1 of Df2. Op f3 heb je nu nog niks. Met **1. Le7!** Kun je ervoor zorgen dat het wél mat is na 1...f3, namelijk met **2. Dd4#**. 1. De7? zorgt ook voor een penning, maar dan heb je na 1...f3 niks.

#2 (4+5)

Het zevende probleem was een driezetter. Ik had niet verwacht dat deze voor de meesten te moeilijk zou zijn.

Kakabadse, Ferad, 1990

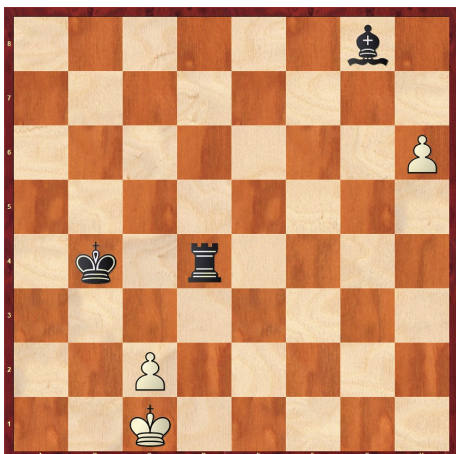
In zo'n probleem zul je al snel kijken wat er gebeurt op 1. f8D, want ja, waarom staat die pion daar anders? Na 1...Ka4 is het gelijk mat met 2. Db4#. Maar wat gebeurt er op 1...Kxa2? Op 2. Kc2 is het pat en na 2. Kc4 Kb1 heb je geen mat. Ook na een andere tweede witte zet is er geen mat. De sleutel is daarom **1. f8T!** Nu heb je zelfs 3 varianten, want de zwarte koning kan nu ook naar a3. En het mooie is dat op elke zwarte zet steeds een andere tweede witte zet komt:

1...Kxa2 2. Kc2 (nu wel!) **Ka3 3. Ta8#**
1...Ka3 2. Ta8+ Kb3 3. Pc1#
1...Ka4 2. Kc4 Ka3 3. Ta8#

De laatste twee opgaven waren studies. De winststudie bleek lastig, maar niet voor Lex. Hij vond niet alleen de verrassende sleutel, hij wist het ook fijn en nauwkeurig uit te werken voor de volle 5 punten die maximaal per probleem gescoord kunnen worden. Keurig gedaan!

#3 (4+1)

De laatste studie was een venijnige: de top 3 had het juiste idee, het was echter alleen Peter die 'm goed uitvoerde. Daarom bij studies maar weer: als je je afvraagt waar het verschil in zit tussen eerst de ene zet en dan de andere of andersom: er móet een reden voor zijn. Laten we kijken naar deze laatste opgave:

Eric Allan, New Statesman and Nation, 16 Feb 1968

Wit staat hier materiaal verloren. Hij moet hier een truc hebben. Vaak is bij een remisestudie pat een uitkomst. Probeer hier altijd naar te kijken! Zo ook hier. Als wit beide pionnen opoffert is het al pat. Maar maakt het ook nog uit in welke volgorde? Ja uiteraard! Lex en Aldo begonnen hier met 1. c3+? Kxc3 2. h7 Lxh7 pat. Dit klopt, maar zwart hoeft niet Lxh7 te spelen! Zwart heeft hier het listige 2...Th4! Er dreigt mat op h1, dus slaan op g8 mag niet. Vervolgens wordt de h-pion er afgehaald. Overigens is 2...Th4 het enige veld anders promoveert wit met schaak op h8! De juiste volgorde is dus **1. h7!** Zwart heeft niks anders dan de pion te nemen **1...Lxh7** waarna wel **2. c3+ Kxc3** pat volgt.
= (3+3)

De volledige eindstand in groep B is derhalve:

	Naam	Rating	#2	#2	#2	#2	#2	#3	#3	+	=	totaal	tijd
B	Eindstand		1	2	3	4	5	6	7	8	9	45	02:00
1	Peter van Deursen	1618	5	5	0	5	0	5	3,5	0	5	28,5	01:54
2	Lex van Hattum	1714	0	5	0	5	5	5	0	5	0	25	01:52
3	Aldo Voogd	1660	5	5	5	5	5	-	-	-	0	25	02:00
4	Jo Engels	1775	5	5	5	-	5	-	0	-	-	20	02:00
5/6	Kees van Keulen	1599	5	5	0	5	-	-	-	-	-	15	02:00
5/6	Niels Mekkes	1557	0	5	5	0	-	5	-	0	-	15	02:00
7	John Bijlsma	1610	0	5	0	5	-	0	-	-	-	10	01:48

De eindstand van de GP 2025-2026:

groep A		leg 1	leg 2	leg 3	totaal:
1	Jesse Frederiks *	8	10	0	18
2	Remco Gerlich	10	8	0	18
3	Koen Maassen van den Brink	7	0	10	17
4	René van Hoorn	2,5	7	7	16,5
5	Tom Bus	6	0	8	14
6	Koen van Keulen	0	5	4	9
7	Sander Berkhout	0	6	0	6
8	Alfred Gaasbeek	0	0	6	6
9	Daan Holtackers	5	0	0	5
10	Alje Bolt	0	0	5	5
11	Fred Reulink	4	0	0	4
12	Peter Dupain	0	4	0	4
13	Marc Sterk	2,5	0	0	2,5
14	Paul Schoenmakers	1	0	0	1

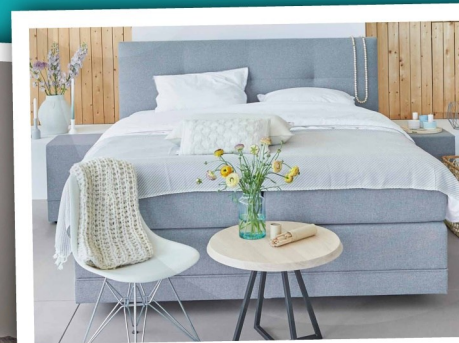
* Jesse behaalde in totaal meer punten in de losse GP's

groep B		leg 1	leg 2	leg 3	totaal:
1	Aldo Voogt	10	7	7	24
2	Niels Mekkes	8	8	4,5	20,5
3	Lex van Hattum	7	4	8	19
4	Peter van Deursen	1	6	10	17
5	Jo Engels	6	0	6	12
6	Kees van Keulen	4	3	4,5	11,5
7	Alje Bolt	0	10	0	10
8	Hans Corbeel	5	5	0	10
9	John Bijlsma	3	0	3	6
10	Han Winters	2	0	0	2

BI
ND
EN

Maassenvanden**Brink**Velp
Tapijt - Gordijnen - Zonwering - Bedden

THUIS IN DAGEN NACHT

Laat je adviseren,
inspireren en verrassen!